

И.П.И
Институт за пазарна икономика

Икономически профил
на
община Банско

ИНСТИТУТ ЗА ПАЗАРНА ИКОНОМИКА

Август 2016 г.

Съдържание

Резюме.....	3
1. Макроикономически профил.....	9
1.1 Структура на икономиката.....	9
1.2 Предприятия.....	10
1.3 Продукция, обороти и приходи от продажби.....	10
2. Основни сектори: туризъм, промишленост, земеделие.....	12
2.1 Туризъм.....	12
2.2 Промишленост.....	17
2.3 Земеделие.....	18
3. Инвестиции.....	21
3.1 ДМА.....	21
3.2 Чуждестранни преки инвестиции.....	22
4. Профил на работната сила.....	26
4.1 Демография.....	26
4.2 Образование.....	28
4.3 Заетост.....	32
4.4 Заплащане.....	33
4.5 Безработица.....	35
5. Други фактори на средата.....	38
5.1 Инфраструктура.....	38
5.2 Администрация и местни данъци.....	39
6. Перспективи за развитие.....	41
Приложение.....	43
Методологически бележки.....	43
Допълнителни данни.....	45

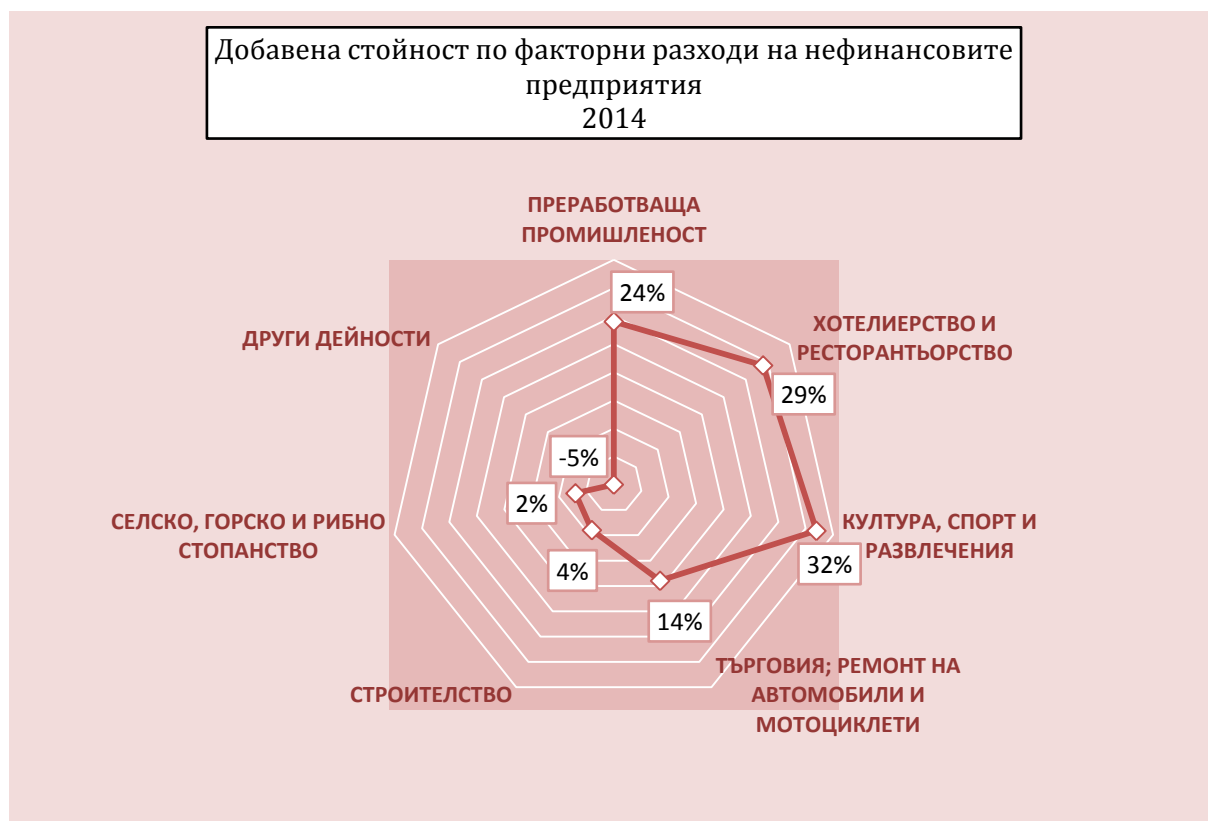
Резюме

Развитието на община Банско стъпва върху традиционно установените сектори на местната икономика с водещо място за туризма, следван от промишлеността и селското стопанство. Във всяка от тези сфери има предизвикателства, които следва да бъдат адресирани, за да се осигури устойчивост и повишено благосъстояние.

В настоящия анализ е направен подробен преглед на икономическото състояние на общината и на нейната работна сила. Очертани са и водещите перспективи за нейното по-нататъшно развитие.

ИКОНОМИКАТА ПО СЕКТОРИ

В периода след последната икономическа криза, икономиката на община Банско претърпява сериозна трансформация. По последни данни, над 60% от икономиката на общината е концентрирана в туризма, т.е. в дейностите „Хотелиерство и ресторантьорство” и „Спорт, култура и развлечения”. Около 47% от заетите в нефинансовите предприятия също попадат в тези дейности, което на практика показва огромното значение на туризма за общината.

Туризм

Негативните ефекти от кризата са преодолени най-бързо в този сектор, като оборотите, приходите от продажби и заетостта през 2014 г. далеч изпреварват тези отпреди кризата (2008 г.). Докато през 2008-2009 г. леглата в местата за настаняване са около 7 хиляди, то през последните три години (2013-2015 г.) те постепенно се увеличават до около 11 хиляди. Увеличението на местата за настаняване и легловата база на община Банско е паралелно със стабилното нарастване на броя на реализираните нощувки.

От 2008 г. до 2015 г. нощувките са станали почти двойно повече. Приходите от нощувки също нарастват от 16,3 млн. лв. през 2008 г. до 28-29 млн. лв. в периода 2013-2015 г. По отношение на приходите се наблюдава сериозен превес на чужденците, които генерират с 1,8 пъти повече приходи от нощувки спрямо българските туристи. Макар голямата ножица в сезонността да се запазва, през последните години се наблюдава изпреварващ ръст на нощувките в летните месеци.

По отношение на туризма общината следва да се фокусира в постигането на две основни цели:

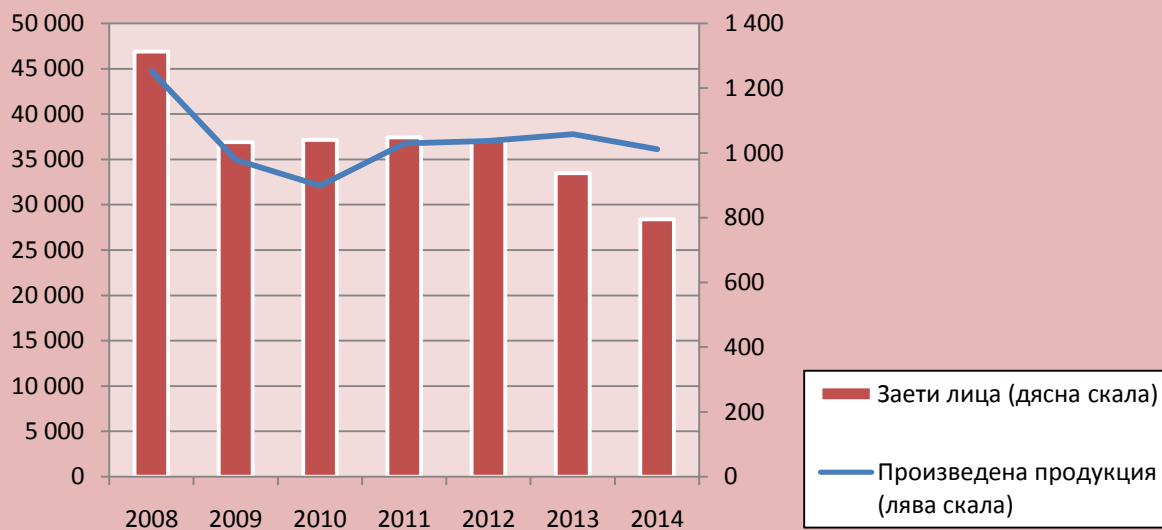
- Допълнително развитие на зимния туризъм чрез подобрения в предлаганата услуга (в т.ч. достъпност до планината) и реализиране на завършен проект в град Добринище;
- Поставяне на сериозен фокус върху летния туризъм и възможностите за поддържане на висока икономическа активност в месеците извън зимния сезон.

Тези две цели са и в унисон със стратегическите документи на общината по отношение на туризма. Развитието на летния туризъм е особено важно за общината, тъй като именно той задава един целогодишен модел на работа и доходи от туризма, който, ако не се реализира, води до сериозен спад на икономическата активност през голяма част от годината, текучество и отлив на млади хора в дългосрочен план.

Промисленост

Промислеността в общината стои сравнително стабилно през последните години по отношение на произведена продукция, обороти и приходи от продажби, но заетостта в сектора постепенно се свива.

Заети лица и произведена продукция в промишлеността

Мебелното производство е изключително важно за общината, тъй като е традиционен отрасъл и на практика единственият промишлен сектор в общината, който е разнообразен откъм компании и специализации, създава заетост за над 400 работника и се реализира на чужди пазари.

Промишлеността е важен приоритет за общината, тъй като създава целогодишна заетост и е алтернатива на пълната зависимост от туризма. Следва да се положат усилия в три посоки:

- Създаване на подходящи условия и полагане на усилия за привличане на външни инвеститори в местната промишленост;
- Работа за по-дълбока обвързаност между местния бизнес и професионалните училища, в т.ч. инвестиции в материалната база на училищата, развитие на форми на дуално образование, партньорство при обучението на преподаватели и др.;
- Осъществяване на връзка между мебелната промишленост в общината и туризма.

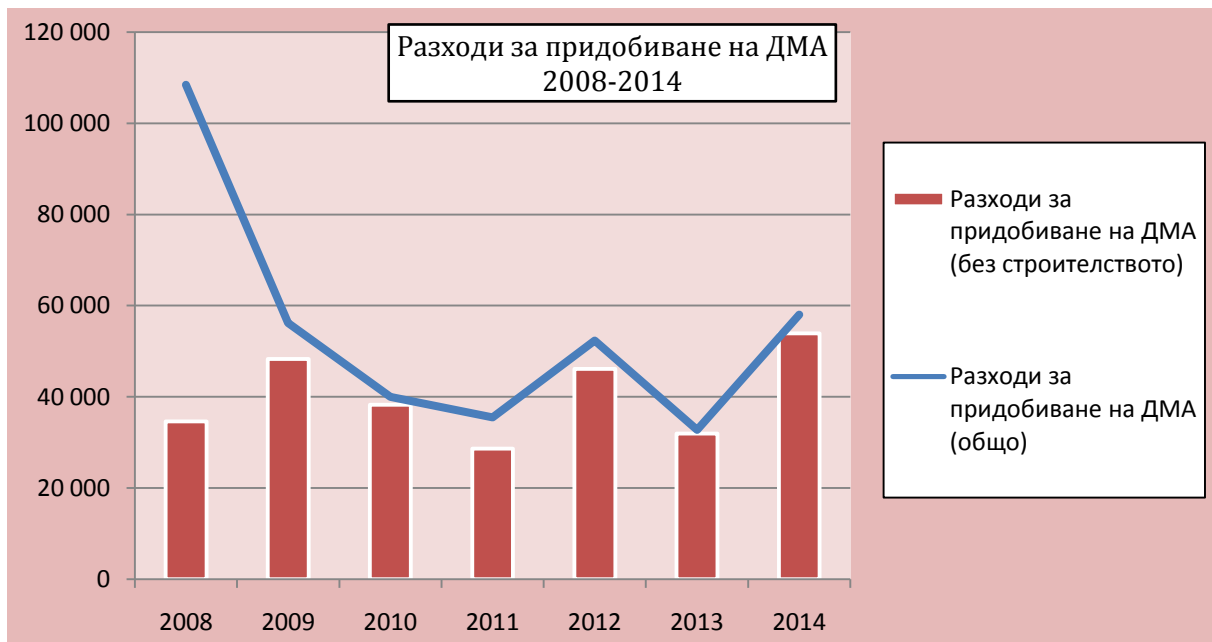
Селско стопанство

Общината има силни позиции в животновъдство, трайните насаждения и картофите. На фона на постепенно променящата се среда, която доскоро силно фаворизираше зърнените култури, перспективите за развитието на сектори животновъдство и трайни насаждения са добри. Особено добри перспективи за развитие има говедовъдството - както млекодайното направление, така и месодайното. Нарастващият поток от туристи в общината, в т.ч. през летните месеци, обуславя и добри перспективи за развитието на тези сектори, които могат да посрещат търсенето и да захванват местната туристическа индустрия.

Инвестиции и европейски средства

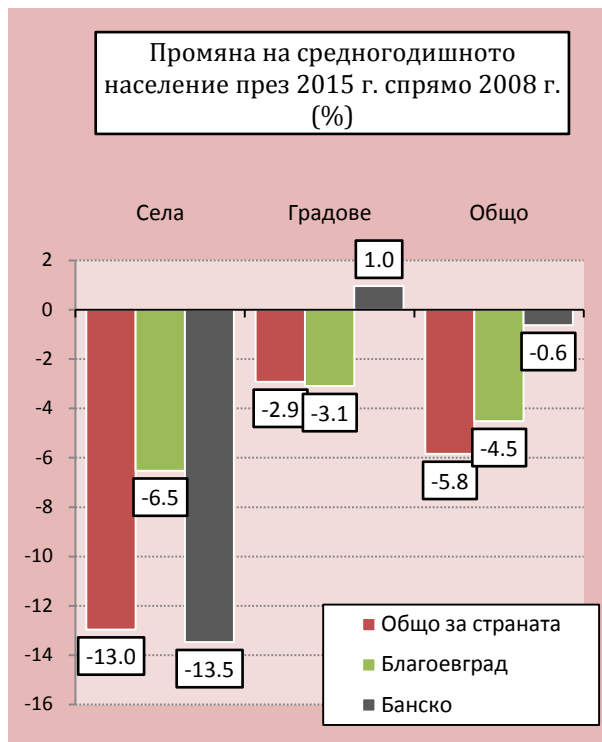
Около 1/5 от чуждите инвестиции с натрупване в област Благоевград са насочени към община Банско. Този дял обаче спада от близо 1/3 през 2008-2009 г., като свиването се дължи на отлива на чужди капитали от община Банско след срива на строителството през 2009 г.

Инвестициите в дълготрайни материални активи на нефинансовите предприятия са силно доминирани от туристическия профил на общината и съответно са насочени предимно към строителството, операциите с недвижими имоти, хотелиерството и ресторантьорството.

Европейските средства също са сериозен източник на инвестиции в общината, който до известна степен компенсира отлива на чужди инвестиции след кризата. Степента на усвояване на европейски средства е значително по-добра от средната за страната. Голяма част от спечелените и успешно реализирани европейски проекти в общината всъщност имат отношение към повишаването на конкурентоспособността на нейната икономика.

Според изчисления на ИПИ, през 2013 г., 2014 г. и 2015 г. община Банско се нарежда сред 10-те общини, в които общинската администрация е успяла да усвои най-много европейски средства от оперативните програми на ЕС в съотношение с местното население.

Демография

Макар демографското развитие на община Банско да следва някои от общите за страната негативни тенденции като увеличаваща се средна възраст и отрицателен естествен прираст, цялостната картина е сравнително благоприятна. В периода 2008-2015 г. спад на населението се наблюдава единствено в селата. Населението в градовете се увеличава от 11 472 през 2008 г. на 11 583 души през 2015 г., т.е. с 1%.

Населението на община Банско има по-висок образователен профил от средния както за областта, така и за страната като цяло. Постепенният спад на интереса към професионалното образование след 2010 г. вероятно се дължи и на икономическата криза, която доведе до влошаване на перспективите за професионална реализация в региона.

Заетост

Броят на заетите в община Банско все още е по-нисък от този преди кризата, но ситуацията на пазара на труда започва постепенно да се подобрява. Загубата на работни места е концентрирана основно в два сектора - строителството и преработващата промишленост. В същото време, обаче, в редица сектори заетостта се увеличава последните години. От гледна точка на местната икономика най-голямо значение има ръстът на заетите в търговията и ремонта на превозни средства (33,4% за периода 2009-2014 г.), туристическия сектор (45,1%) и дейностите в сферата на културата, спорта и развлеченията (41,3%). Ръст се наблюдава още при наетите в транспорта, складирането и пощите, както и в секторите на информационните технологии, недвижимите имоти, административните дейности и други.

Заплащане

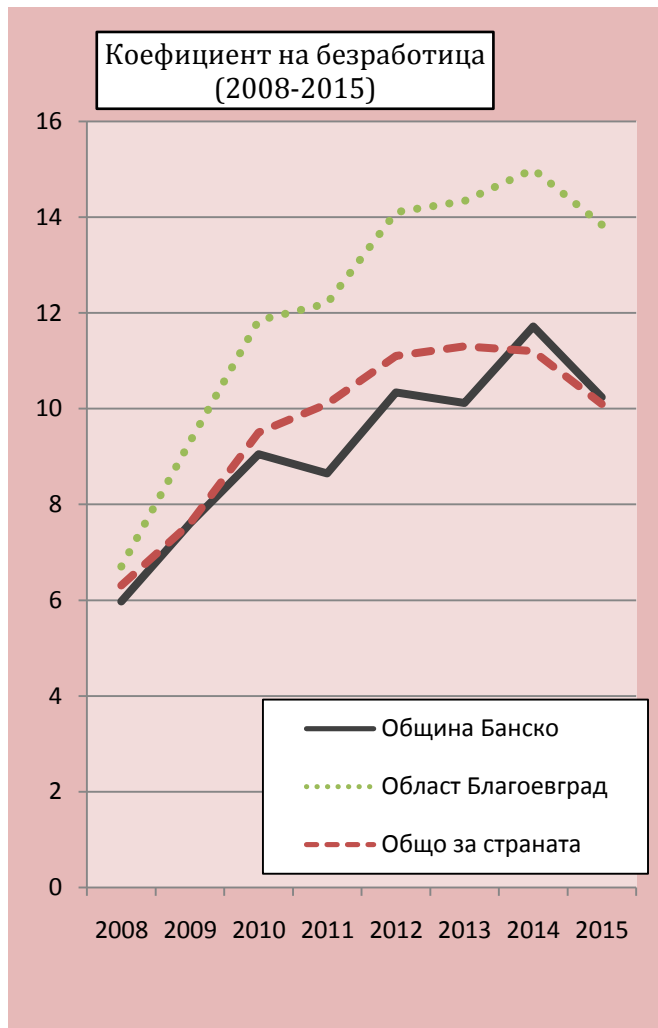
Средните заплати в общината остават под средните за страната. Средната брутна заплата на наетите по трудово и служебно отношение в община Банско се движи между 64 и 72% от средната за страната. Нивото през 2014 г. е 556 лв., при средно ниво от 525 лв. за областта и 822 лв. за страната. Средните възнаграждения в селското стопанство растат по-чувствително, но броят на заетите в тази икономическа дейност е прекълено малък, за да окаже чувствителен ефект върху средното ниво на заплатите в общината. Подобен ефект може да се очаква по линия на заетите в дейност „Хотелиерство и ресторантьорство”, където обаче заплатите растат по-бавно от средния за страната темп.

Безработица

Според официалните данни на Агенция по заетостта (АЗ), коефициентът на безработица в община Банско намалява до 10,2% през 2015 г., след като достига връх от 11,7% през 2014 г. През 2015 г. средногодишният брой на безработните лица в общината възлиза на 687 души.

През целия разглеждан период безработицата в Банско е чувствително по-ниска от тази за област Благоевград. Младешите в общината са чувствително по-слабо засегнати от кризата на пазара на труда от останалата част на населението.

Макар и делът на дългосрочно безработните все още да е далеч по-малък спрямо средните на за страната нива, притеснителна тенденция е неговото бързо нарастване. В периода 2012-2015 г. той се увеличава от 11,8% на 31,3% спрямо 39,5% през 2015 г. за страната. Най-сериозен е проблемът при лицата на възраст над 40 г. Техният дял от всички безработни е по-висок от средния за страната и за областта. Обратно – при младежите на възраст до 24 г. намирането на работа е по-лесно.

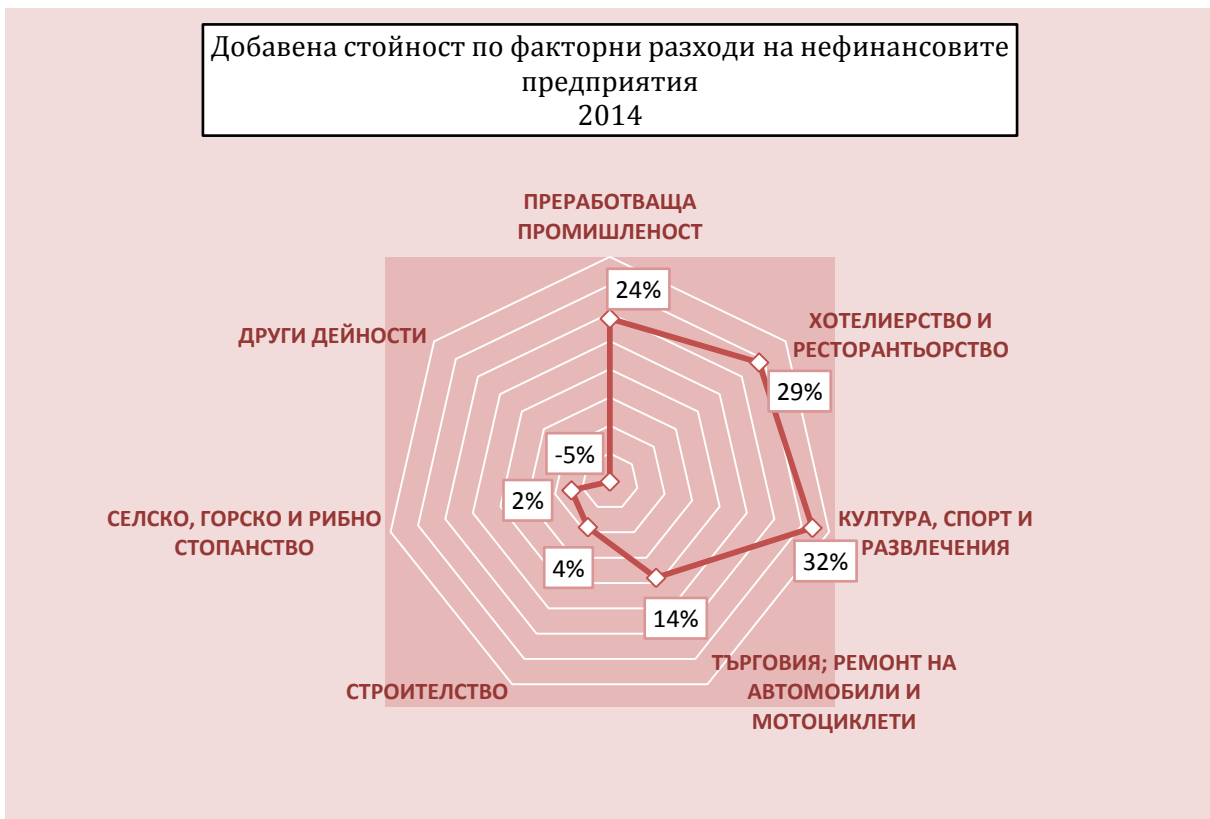
Основните предизвикателства пред община Банско са допълнителното развитие на зимния туризъм, в т.ч. в град Добринище, активизирането на летния туризъм с цел осигуряване на целогодишен ритъм на работа на туристическия бранш и обвързването на местната промишленост с туризма.

Паралелно с това е желателно да се засили връзката между професионалните гимназии и предприятията, както и да се положат допълнителни усилия за привличането на чужди инвестиции в региона.

1. Макроикономически профил

1.1 Структура на икономиката

Икономиката на община Банско има силно изразен туристически профил. Водещите отрасли са туризмът - като тук влизат дейностите хотелиерство и ресторантьорство и спорт, култура и развлечения, промишлеността - електроника и мебелно производство, както и селското стопанство - горско стопанство, животновъдство и трайни насаждения. През 2014 г. 61% от икономиката на общината, според данните за добавената стойност по факторни разходи на нефинансовите предприятия, е била в рамките на дейностите хотелиерство и ресторантьорство и спорт, култура и развлечения. Около 47% от заетите в нефинансовите предприятия също са попадали в тези дейности, което на практика показва огромното значение на туризма за общината.

Източник: НСИ

Близо 1/4 или 24% от икономиката на община Банско се пада на промишлеността, като тук заетите са 18% от всички заети в нефинансовите предприятия. Основните сектори на промишлеността са мебелното производство и електрониката. Това са традиционни сектори за общината, които до голяма степен предопределят и профила на местните професионални гимназии. След първоначалния удар на кризата по промишлеността през 2009 г., секторът се стабилизира по отношение на броя на предприятията, оборотите, произведената продукция и добавената стойност по факторни разходи на фирмите. В последните години се наблюдава спад в заетостта в промишлеността, която намалява от малко над 1 000 заети през 2009-2012 г. до около 800 през 2014 г. Този спад обаче е компенсирал от покачване на заетостта в сектор хотелиерство и ресторантьорство.

Големият удар на кризата безспорно е в строителството, което вече не играе своята традиционно водеща роля в местната икономика. През 2008 г., непосредствено преди кризата и по време на най-големия строителен бум, строителството е представлявало 57-58% от икономиката на общината - измерено както с произведената продукция, така и с добавената

стойност по факторни разходи на нефинансовите предприятия. Заетите в сектор строителство през 2008 г. са били 22% от всички заети в нефинансовите предприятия в общината.

След настъпването на кризата, структурата на местната икономика се променя значително, като строителството губи своята водеща роля. През последните години дялът на строителството в икономиката на общината е едва 3-4% по отношение на добавената стойност по факторни разходи на нефинансовите предприятия и около 10% при произведената продукция на нефинансовите предприятия. Заетите в сектора също се сричат от въпросните 22% преди кризата до едва 4-5% през 2013-2014 г. За същия период броят на предприятията в сектор строителство се свива от 119 до 52.

Туризмът се развива добре през последните години, като нетните приходи от продажби в дейностите хотелиерство и ресторантьорство се увеличават от 34-35 млн. лв. през 2010-2011 г. до малко над 50 млн. лв. през 2014 г. Заетостта в тези дейности също се покачва от 1 200 - 1 300 души през 2010-2011 г. до над 1 600 души през 2014 г. В рамките на туризма най-бързо са преодолени и негативните ефекти от кризата, като оборотите, приходите от продажби и заетостта през 2014 г. далеч изпреварват тези от преди кризата (2008 г.).

1.2 Предприятия

Огромната част от предприятията в община Банско са микропредприятия, тоест с до 9 заети. След 2008 г. се наблюдава постоянен ръст на броя на предприятията в общината, който обаче е изцяло за сметка именно на микропредприятията, които през 2014 г. вече достигат 94% от общия брой. В същото време броят на предприятията с над 10 заети се запазва сравнително постоянен в периода 2009-2014 г. През 2014 г. в община Банско е имало 67 малки предприятия (с между 10 и 49 заети) и 11 по-големи предприятия с над 50 заети.

Сред по-големите нефинансови предприятия се открояват представители на хотелиерството и ресторантьорството, спорта и развлеченията, мебелното производство и електронната апаратура. В приложение е изнесен списък на 20-те най-големи нефинансови предприятия по броя на заетите лица през 2014 г. В последните две години безспорно са настъпили промени в някои от предприятията, но профилът на секторите, в които работят големите предприятия, остава непроменен.

1.3 Продукция, обороти и приходи от продажби

Общата динамика на произведената продукция от нефинансовите предприятия в Банско е силно повлияна от процесите в строителството. Сливът на строителството след 2009 г. води до сериозен спад на произведената продукция в общината - на практика наполовина само в рамките на 2009 г. Ако оставим настрана строителството обаче, възстановяването в произведената продукция се случва още през 2010-2011 г., след което тя постепенно нараства и през 2014 г. е с 12% над нивата от 2008 г. (изключвайки строителството).

Водещият фактор за този растеж е развитието на туризма през последните години.

Източник: НСИ

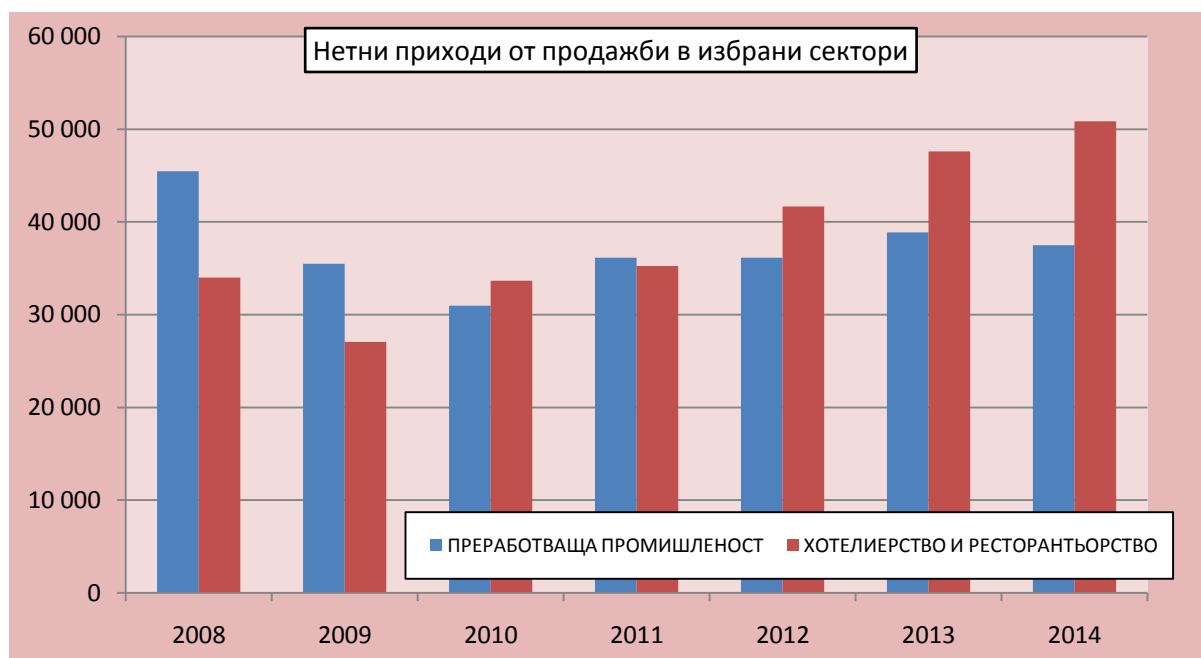

Същото се наблюдава и при оборотите и нетните приходи от продажби, които се възстановяват след 2011 г. При оборотите и продажбите големият спад е провокиран от срива на строителството през 2009 г., докато по-сериозното възстановяване през 2014 г. е поради големия ръст в търговията.

Данните за добавената стойност по факторни разходи също потвърждават възстановяването в търговията в периода 2012-2014 г. Този ръст в търговията обаче не носи директен ефект върху заетостта в сектора, която остава сравнително стабилна през последните години.

Източник: НСИ

Ръстът в туризма е сравнително устойчив в периода 2010-2014 г., като оборотите в сектор хотелиерство и ресторантьорство вече чувствително изпреварват тези в промишлеността. В промишлеността възстановяването е далеч по-трудно, като все още не са достигнати нивата отпреди кризата по отношение на оборотите и приходите от продажби.

Източник: НСИ

2. Основни сектори: туризъм, промишленост, земеделие

2.1 Туризъм

Природните дадености на община Банско са благоприятни за развитието на различни видове туризъм. Климатът и планинските склонове са фактори, които позволяват развитието както на зимните спортове, така и на планинския туризъм и еко туризма, като водещ е зимният (ски) туризъм. Община Банско се нарежда сред топ дестинациите за зимен туризъм в страната, като са обособени два ски центъра – Банско и Добринище. Общината разполага и с туристически ресурси в областта на балнеологията в град Добринище, както и с културно-исторически ресурси в Банско и Добринище и в някои от селата в общината.

Достъпността на общината остава предизвикателство, което пречи за разгръщане на потенциала както за вътрешния туризъм, така и за международния. Състоянието на пътната настилка е много добро, но през общината не преминават автомагистрала или други първокласни пътища. Данните от стратегическите документи, касаещи туризма в общината, показват, че туристическият поток е почти изцяло зависим от автомобилния транспорт, докато общественият транспорт не допринася достатъчно за развитието на общината.

Банско се намира на около два часа път с автомобил от летищата в София и в Пловдив, както и сравнително близо до границите с Македония, Гърция и Сърбия – съответно на 80, 115 и 151 км. Това благоприятства както международния туризъм, така и вътрешния поток на туристи от големите градове. Достъпността до Банско ще се повиши след окончателното завършване и пускане в експлоатация на автомагистрала „Струма“, преминаваща през област Благоевград. Теснолинейната ж.п. линия Септември–Добринище не се разглежда като значим фактор, който допринася за транспорта от и до община Банско.

Общинска стратегия за развитие на туризма

Ключовата роля на туризма в общината се откроява и в стратегическите документи за развитие на туризма до 2020 г. През последните години община Банско се налага като водеща дестинация за зимен туризъм в България, като същевременно е и един от основните зимни курорти на Балканския полуостров. Бързото развитие на общината в тази насока привлича все повече туристи, но налага и необходимостта от устойчиво планиране, което да допринесе за развитието на туристическата индустрия.

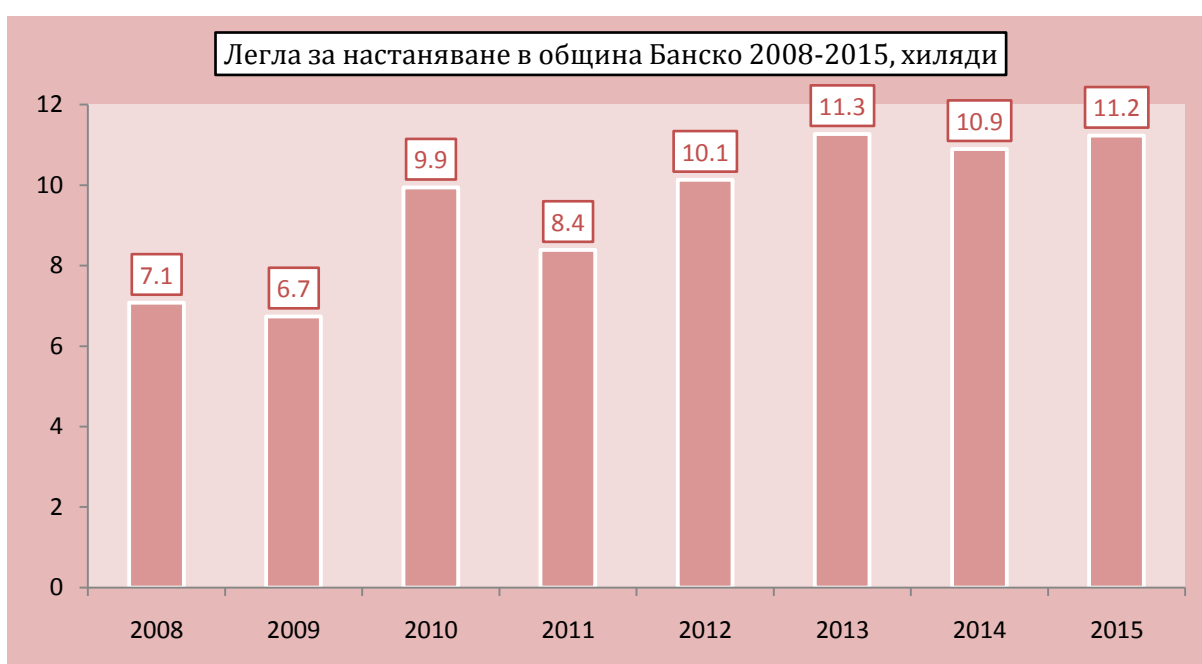
На база на [Стратегията и план за устойчивото развитие на туризма в община Банско за периода 2014 - 2020 година](#), както и на [Програмата за развитие на туризма в община Банско през 2016 година](#) могат да се обособят следните приоритети:

- Засилено рекламиране и промотиране на туристическа дестинация Банско – участия в международни туристически борси, рекламни кампании, календар със събития и солидно медийно покритие;
- Развитие на летния туризъм и осигуряване на постоянен поток от туристи през цялата година - използване възможностите на културно-историческото наследство, обогатяване на календара с летните събития, атракционни и рекламни кампании;
- Уплътняване и развитие на ски зоната, в т.ч. в град Добринище - развитие на темата с втория кабинков лифт в Банско и цялостна стратегия за ски зоната в Добринище;
- Намаляване на сивия сектор в община Банско - засилен контрол, по-добра отчетност и информационна осигуреност, повече приходи от туристически данък.

В Програмата за развитие на туризма в община Банско през 2016 г. е предвиден и бюджет от 720 хил. лв. в посока на тези приоритети, като голямата част от сумата е за организиране на събития и мероприятия с местно и национално значение, а останалите средства са предимно за реклама. Тези разходи се финансират от приходите от туристическия данък в общината.

Анализ на развитието на туризма за периода 2008-2015 г.

Заеетостта на легловата база в общината зависи и от промяната в капацитета за настаняване на туристи в общината. Данните за разглеждания период показват тенденция на увеличаване на местата за настаняване¹. Докато през 2008-2009 г. леглата в местата за настаняване са около 7 хиляди, то през последните три години (2013-2015 г.) те постепенно се увеличават до около 11 хиляди. Данните за легловата база на общината като процент от тези на цялата област показват ясно значимостта на община Банско за туризма в областта. През последните години леглата в община Банско достигат 55% от тези в областта.

Източник: НСИ, изчисления на ИПИ

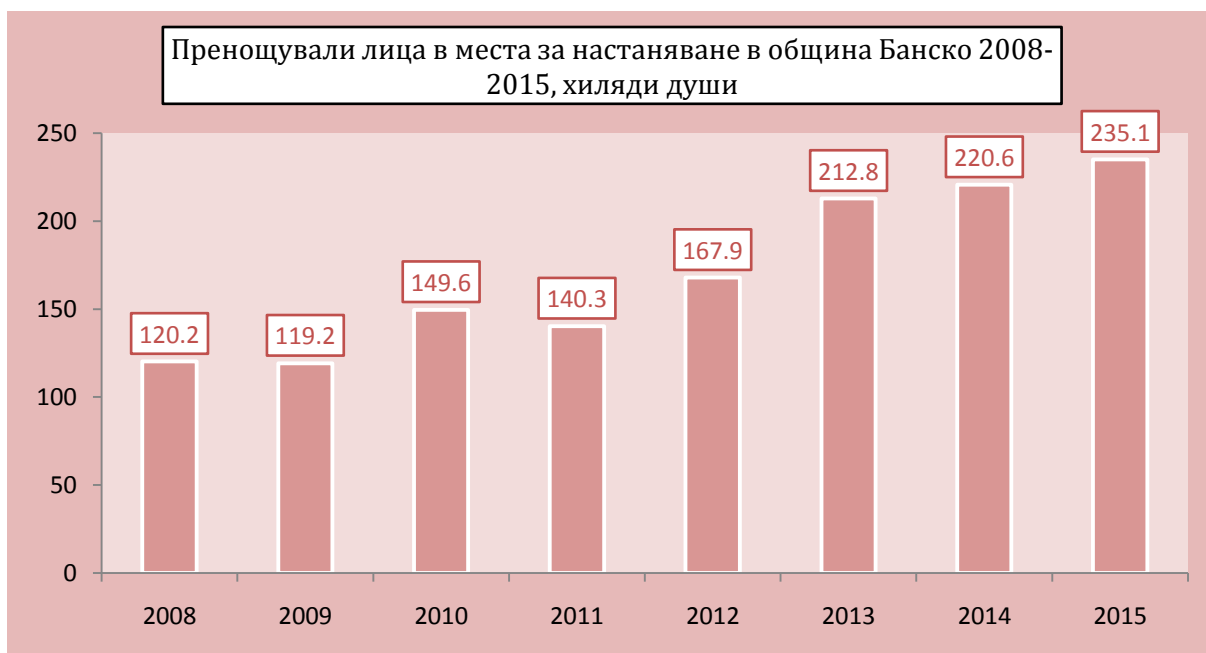
Увеличението на местата за настаняване и легловата база на община Банско следва и стабилната тенденция на нарастване на броя на реализираните нощувки. От 2008 г. до 2015 г. те са станали почти двойно повече. Спад спрямо предходната година има само през 2009 и 2011 г., докато след 2012 г. се наблюдава стабилен ръст. Броят на реализираните нощувки в община Банско достига 640 хил. през 2015 г., като близо 47 хил. са нощувките в град Добринище.

¹ Включват се категоризирани средства за подслон и места за настаняване с над 10 легла, функционирали през съответната година

Източник: НСИ, изчисления на ИПИ

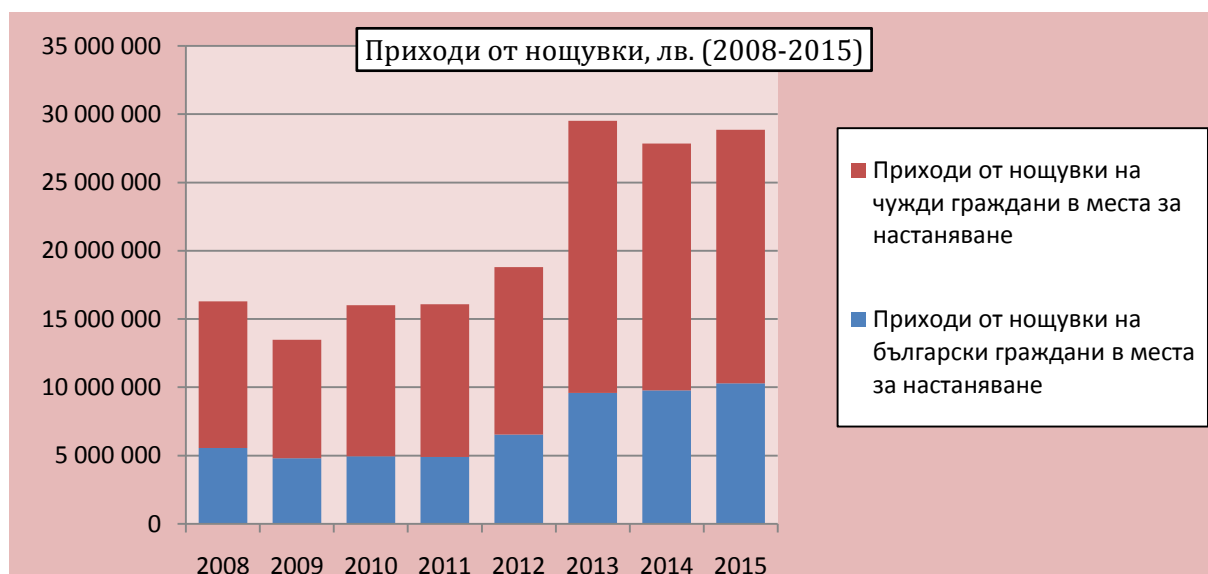
Същата тенденция се наблюдава и при броя на пренощуващите лица, които през 2015 г. достигат 235 хил. души, спрямо около 120 хил. през 2008-2009 г.

Източник: НСИ, изчисления на ИПИ

Данните за съотношението на български и чуждестранни граждани, пренощували в община Банско за периода 2008-2015 г., показват, че постепенно лек превес взимат българските граждани. Данните за реализираните нощувки обаче продължават да показват съотношение около 60 на 40 процента в полза на чужденците, което се дължи на средно по-дългия престой на чуждите туристи в общината. Това съотношение в реализираните нощувки се потвърждава и от общинските данни за туризма, които се различават от тези на националната статистика.

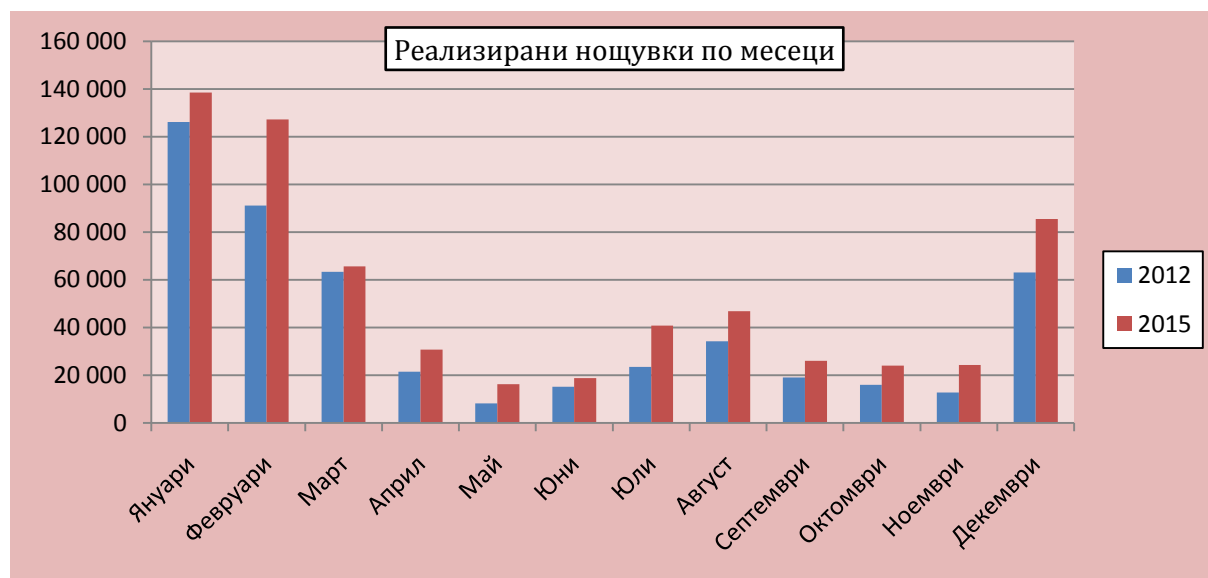
Приходите от нощувки също нарастват от 16,3 млн. лв. през 2008 г. до 28-29 млн. лв. в периода 2013-2015 г. По отношение на приходите се наблюдава сериозен превес на чужденците, които генерират с 1,8 пъти повече приходи от нощувки спрямо българските туристи.

Източник: НСИ, изчисления на ИПИ

Сезонност на туризма

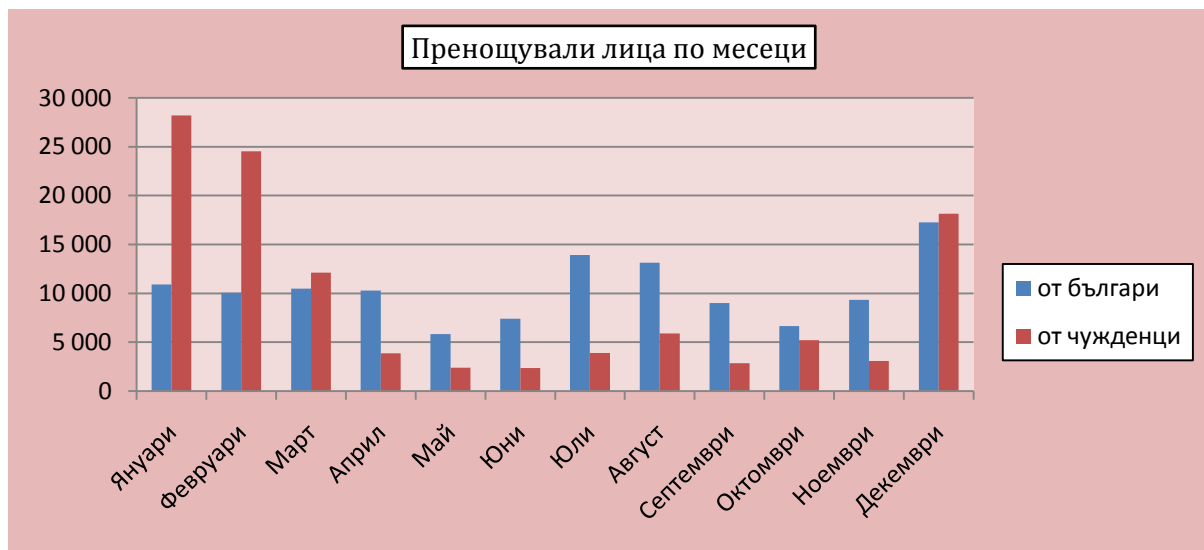
Данните за туризма в община Банско ясно показват голямата разлика между зимния сезон и останалата част от година. През най-силните месеци от зимния сезон - януари и февруари, заетостта на легловата база в Банско достига около 50% (в периода 2013-2015 г.). В същото време заетостта през най-силния летен месец - август, е около 28-30% за същия период. Като се има предвид, че легловата база през по-топлите месеци е чувствително по-ниска, то сезонността в реализираните нощувки е ясно изразена. Макар голямата ножица в сезонността да се запазва, през последните години се наблюдава изпреварващ ръст на нощувките в летните месеци.

Източник: НСИ, изчисления на ИПИ

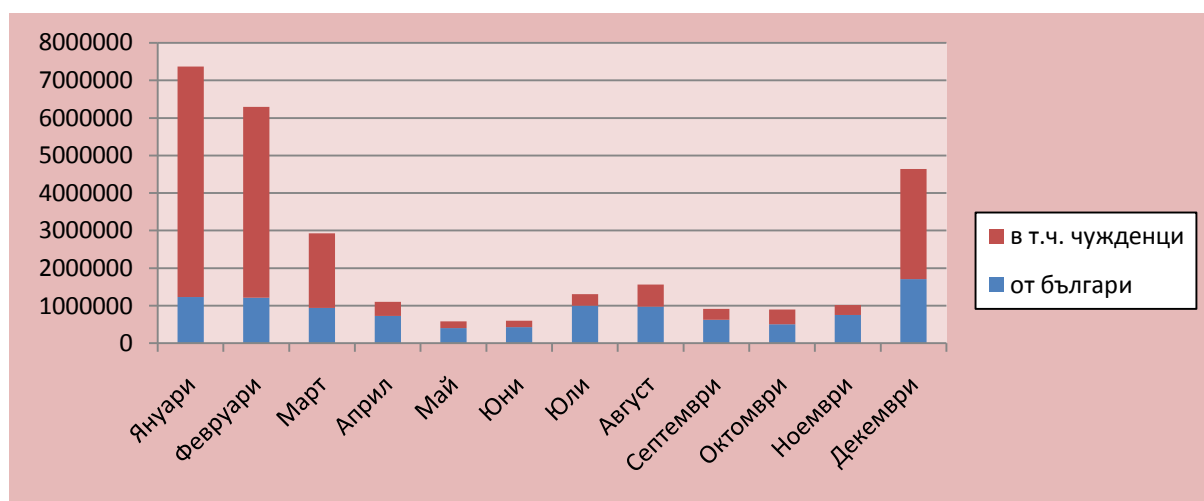
Постепенното засилване на летния туризъм е видно и при съотнасянето на туристите между двата най-силни периода през лятото и зимата - юли-август спрямо януари-февруари, като съотношението им постепенно се изменя от 1:3,7 през 2012 г. до 1:3 през 2015 г. Това се потвърждава и от повечето отворени места за настаняване през летните месеци в последните години. Докато през 2012 г. легловата база в община Банско се е свивала от близо 9 хил. легла през януари до под 4 хил. през август, то през 2015 г. легловата база през януари е била малко над 10 хил. легла, а през август е била близо 6 хил. легла.

Разбивки на данните за периода 2012-2015 г. показват, че сезонността при българските туристи е съвсем различна от тази при чужденците. Докато при чужденците има огромна разлика между зимните и летните туристи, то при българите подобна почти отсъства. Нещо повече, при българските туристи юли и август са изключително силни и отстъпват единствено на декември по броя на пренощуващите лица.

Източник: НСИ, изчисления на ИПИ

Ножицата в приходите от нощувки през силния зимен сезон (декември-март) спрямо по-слабия летен сезон (май-август) е по-силно изразена. Това се дължи на приходите от нощувки на чужденци, които спадат драматично през летните месеци. Силният летен сезон за българските туристи все още не успява да компенсира тези разлики, въпреки практическото удвояване на приходите от български туристи през лятото в периода 2012-2015 г.

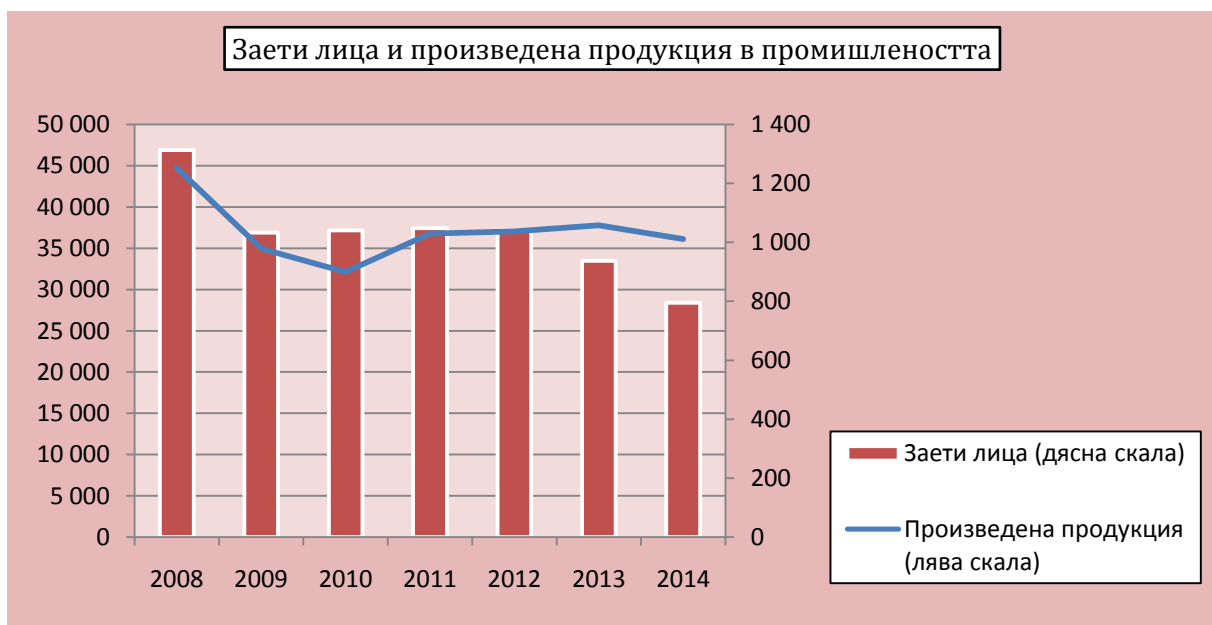

Източник: НСИ, изчисления на ИПИ

2.2 Промисленост

Промислеността в община Банско е на практика изцяло фокусирана в електрониката и мебелното производство. Електрониката е концентрирана в Завод за телефонна апаратура, който е най-големият работодател в рамките на индустрията в общината (200-250 заети през годините). Мебелното производство е представено от повече на брой фирми, които са различни по големина и специализирани в различни сфери - било то мебели за хола и кухнята, столарство или детски играчки.

Промислеността в общината стои сравнително стабилно през последните години по отношение на произведена продукция, обороти и приходи от продажби, но заетостта в сектора постепенно се свива. Липсата на нови производства, както и недостигът на инвестиции, в т.ч. вътрешни и чужди, води до постепенното намаляване на работните места в промислеността. Въпреки наличието на професионални гимназии, които отговарят като профил на промислеността в общината, се наблюдава липса на интерес сред по-младите към сектора и по-скоро ориентирани към туризма.

Източник: НСИ, изчисления на ИПИ

Мебелното производство е изключително важно за общината, тъй като е традиционен отрасъл и на практика единственият промишлен в общината, който е разнообразен откъм компании и специализации, създава заетост за над 400 работника и се реализира на чужди пазари. Част от мебелните компании са активни в мебелния клъстер, който осигурява значителни по обем поръчки (най-вече от външни клиенти), които се разпределят между голям брой фирми в сектора. Други сами успяват да реализират продукцията си навън. По данни от самите компании около 2/3 от продукцията е за чужбина, докато останалото е за вътрешния пазар.

Възрастовата структура на работниците е разнообразна, което показва, че млади хора все пак се насочват към мебелното производство. В професионалните гимназии през последните години няма паралелка за специализация в мебелно производство, като младите кадри на практика биват обучавани от самите работодатели. Въпреки това, липсата на достатъчно силна връзка между професионалното образование и мебелното производство е слабост, която следва да бъде адресирана. Сред проблемите за това е остарялото оборудване в професионалните училища и липсата на достатъчно голям инвеститор, който да комуникира с училището.

Една от потенциалните възможности пред общината е в посока изграждането на връзка между местната мебелна индустрия и туризма. Интервютата с местни мебелни фирми разкриха наличието на потенциал за изработването на продукти (сувенири), които са подходящи за потенциално търсене от страна на туристите, но към момента липсва достатъчно инициативност. Потенциалните възможности за адресиране на това предизвикателство с участието на местната занаятчийска камара и общината са разгледани в заключителната част на анализа, посветен на възможностите за развитие на общинската икономика.

2.3 Земеделие

Земеделието в община Банско се нарежда сред важните сектори за местната икономика. Животновъдството има водеща роля, а основните култури са зеленчуците (картофи) и трайните насаждения (ябълки, круши, сливи).

Зърнени култури, които се отглеждат в общината, са предимно пшеница, ръж и тритикале. С най-голям дял сред фуражните култури е люцерната. Производството на тези култури заема сравнително големи площи, но не е определящо за областта, като представлява около 4% от общото производство за област Благоевград.

I. Полски култури	Засети площи (дка)	Среден добив (кг/дка)	Производство (тона)
Пшеница	1 900,0	150,0	285,0
Ръж	1 000,0	150,0	150,0
Овес	150,0	180,0	27,0
Тритикале	800,0	220,0	176,0
Царевица за зърно и семе	500,0	350,0*	N/A
1. Зърнено-житни култури - общо	4 350,0	///	638,0
Фасул - зрял	25,0	120,0	3,0
2. Зърнено-бобови култури - общо	25,0	///	3,0
Лавандула	30,0	300,0	9,0
3. Ароматни и медицински култури - общо	30,0		9,0
Тютюн - Ориенталски	120,0	120,0	14,4
4. Тютюн - общо	120,0	///	14,4
Люцерна	200,0	500,0	100,0
5. Фуражни култури - общо	200,0	///	100,0

Източник: ОДЗ Благоевград

*Прогнозен добив

Сред зеленчуците водещи са картофите, следвани от домати, пипер и ягоди. Производството на картофи е в рамките на 3 хил. тона през 2015 г. Сравнителните данни за 2014 г. показват, че производството на картофи в община Банско е в рамките на 17% от това за областта, което е относително голям дял на фона на дела на земеделските площи на общината. Производството на ягоди през 2013-2014 г. достига 80 тона, което е близо 1/4 от производството за областта. През 2015 г. обаче производството на ягоди пада наполовина до 40 тона.

II. Зеленчуци	Засети площи (дка)	Среден добив (кг/дка)	Производство (тона)
Картофи	2 000,0	1 500,0	3 000,0
Домати - открити площи	80,0	500,0	40,0
Корнишони - открити площи	25,0	600,0	15,0
Пипер - открити площи	80,0	500,0	40,0
Ягоди	80,0	500,0	40,0
Зеле – главесто	50,0	1 000,0	50,0
7. Пресни зеленчуци – общо	2 315,0	///	3 185,0

Източник: ОДЗ Благоевград

Сред трайните насаждения водещи са ябълките, крушите и сливите. Спрямо областта по-сериозен е делът на крушите и сливите - съответно 1/2 и 1/6 от производството на областта.

III. Трайни насаждения	Стопанисвани площи (дка)	Среден добив (кг/дка)	Производство (тона)
Ябълки	50	800	40,0
Круши	100,0	500,0	50,0
Сливи и джанки	154,0	350,0	53,9
Орехи	7,0		
Лешници	2,0		
6. Овощни насаждения - общо	313,0	///	143,9

Източник: ОДЗ Благоевград

В животновъдството преобладават стопанствата на физически лица. Основно се отглеждат крави, овце, кози и коне. В таблицата са представени детайлни данни към 2014 г.

Видове животни (2014 г.)	Община Банско	Област Благоевград	% спрямо областта
Говедовъдни обекти	238	5973	4%
Говеда общо	2016	33372	6%
в т.ч. крави	1722	20687	8%
Овцевъдни обекти	454	5629	8%
Овце общо	7668	138894	6%
Козевъдни обекти	400	4479	9%
Кози общо	3074	46919	7%
Обекти едногопитни	208	7738	3%
Едногопитни общо	265	10076	3%
в т.ч. работни коне	172	4939	3%
Птицевъдни обекти (задни дворове)	295	17393	2%
Птици общо	3030	113312	3%
в т.ч. кокошеви	2710	95336	3%
Регистрирани пчелини	22	391	6%
Пчелни семейства общо	394	15596	3%
Рибовъдни обекти	3	20	15%

Източник: ОДЗ Благоевград

Представените данни потвърждават тезата, че общината има силни позиции в животновъдство, трайните насаждения и картофите. На фона на постепенно променящата се среда, която доскоро силно фаворизираше зърнените култури, перспективите за развитието на животновъдството и трайните насаждения са добри.

Особено добри перспективи за развитие има говедовъдството - както млекодайното направление, така и месодайното. Наличието на голям, платежоспособен пазар в лицето на хотелите и ресторантите е основна предпоставка за растеж. Той би могъл да поеме неограничени количества качествена собствена продукция (млека, сирена, месо и месни разфасовки), създавайки специфичен кулинарен облик на региона.

Друга важна предпоставка е приоритизирането на животновъдството в селскостопанската политика. По-конкретно става въпрос за въвеждането на обвързано подпомагане на глава за млечни и месодайни крави, допълнителното плащане за животни под селекционен контрол, специалната схема за ферми с 5-9 крави в планинските райони (от 2017 г.) и не на последно място - допълнителните точки, които получават проектите за животновъдство при кандидатстване с проект по Програмата за развитие на селските райони.

За да се разгърне пълният потенциал на сектора, обаче, е необходимо да се разработи цялостна стратегия, включваща, но не изчерпваща се със следните направления:

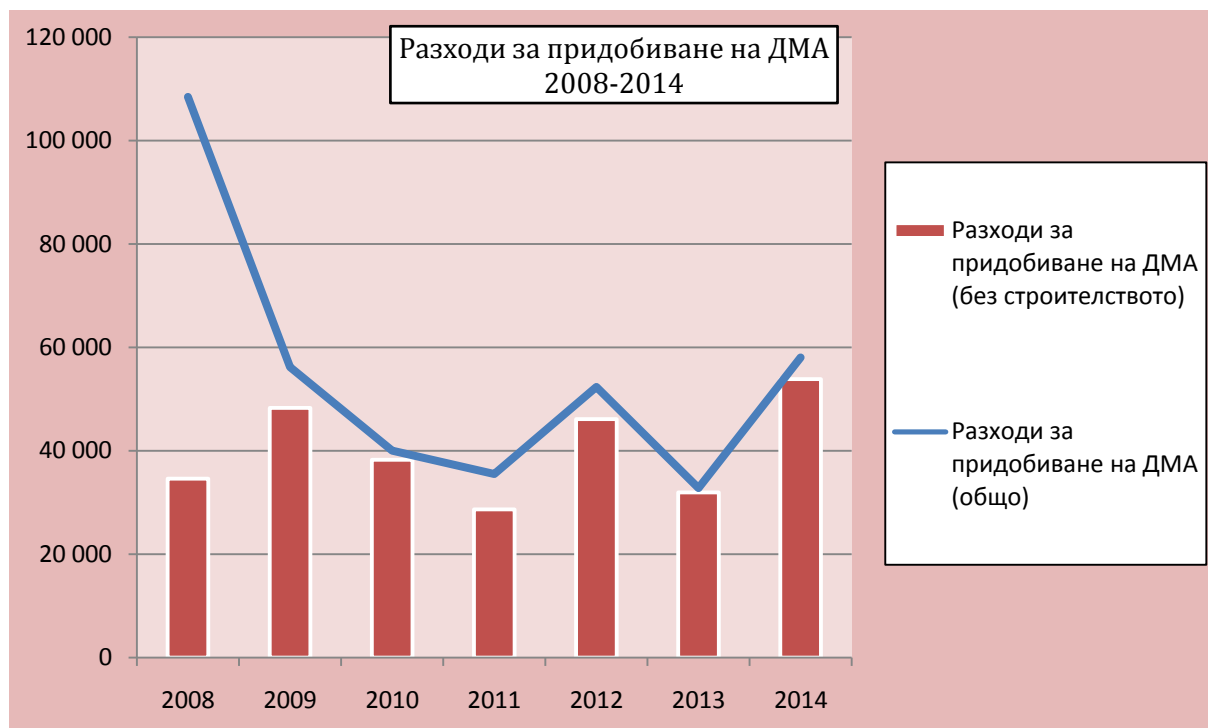
- Повишаване познанията на фермерите, внедряване на добри практики за хранене и отглеждане на животните;
- Обновяване и подобряване характеристиките на стадата чрез целенасочена развъдна и селекционна работа;
- Възможности за затваряне цикъла на производство на ниво ферма чрез преработка;
- Сдружаване на стопаните и обща реализация на пазара;
- Маркетинг и брандинг на собствената продукция.

3. Инвестиции

3.1 ДМА

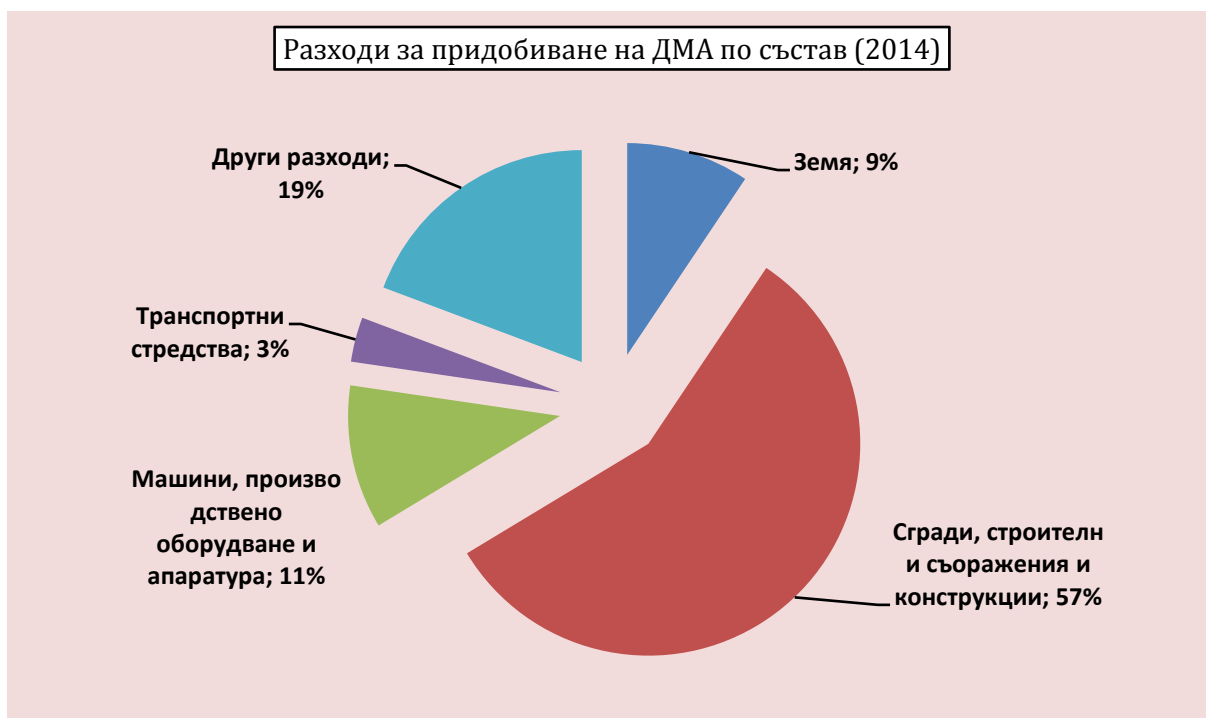
Инвестициите в община Банско от страна на нефинансовите предприятия са силно доминирани от туристическия профил на общината и съответно са насочени предимно към строителството, операциите с недвижими имоти и хотелиерството и ресторантьорството. След 2008 г. разходите за придобиване на дълготрайни материални активи се сричат заради настъпването на кризата и края на бума в строителството.

Инвестициите в строителството така и не се възстановяват и остават около 10 пъти по-ниски на година спрямо рекордната 2008 г. Извън строителството, разходите за придобиване на дълготрайни материални активи от нефинансовите предприятия в общината се покачват и за 2014 г. достигат 54 млн. лв. През последните години инвестициите са насочени предимно в операциите с недвижими имоти.

Източник: НСИ, изчисления на ИПИ

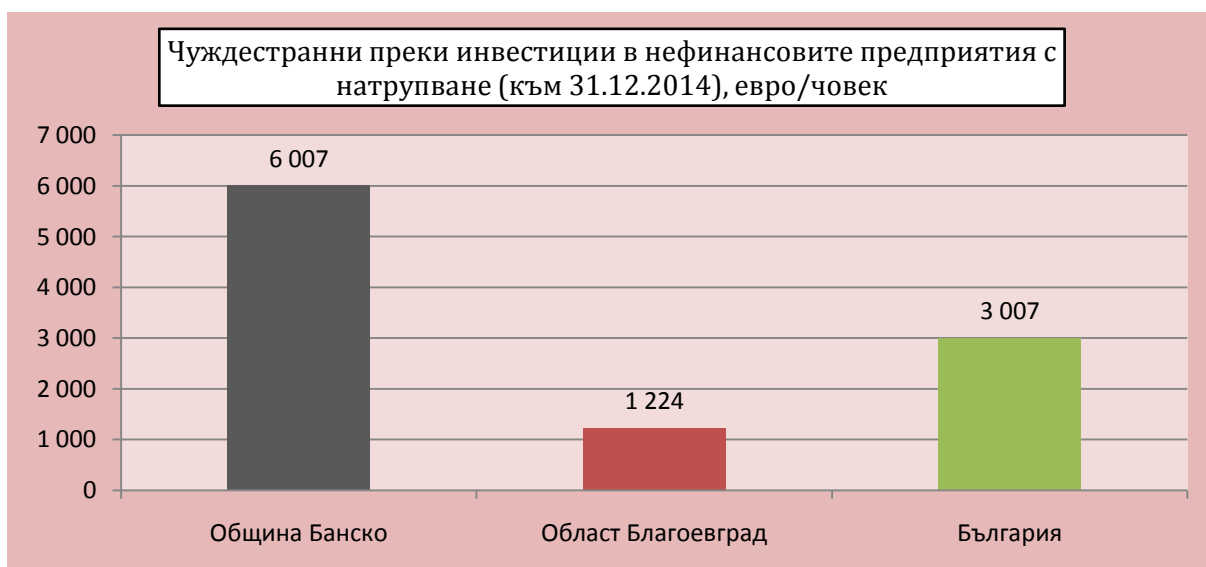
Инвестициите в индустрията в рамките на община Банско остават слаби. През 2013-2014 г. инвестициите в преработващата промишленост са в рамките на 2,5 млн. лв. на година. Разбити по вид, около 60% от разходите за придобиване на ДМА през последните години попадат в графата сгради, строителни съоръжения и конструкции, докато за машини, производствено оборудване и апаратура се отделят общо около 10% от всички разходи за ДМА в рамките на общината. Последните са разпределени почти поравно между туризма и промишлеността.

Източник: НСИ, изчисления на ИПИ

3.2 Чуждестранни преки инвестиции

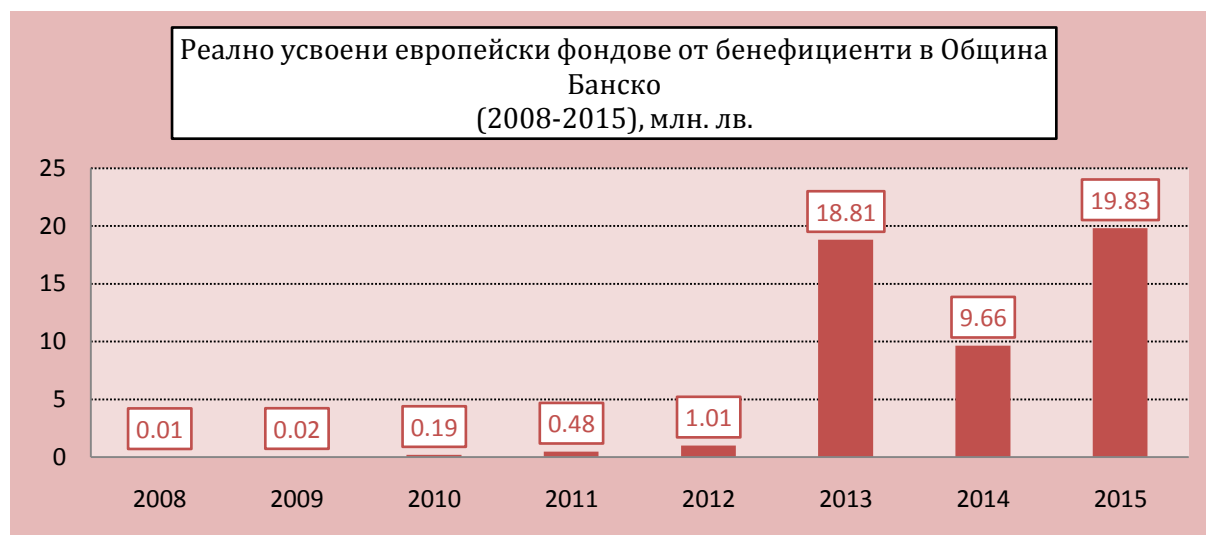
Данните за чуждестранните инвестиции в община Банско са оскъдни поради малкото на брой инвеститори и конфиденциалността на данните. Община Банско има стои добре спрямо област Благоевград, като около 1/5 от чуждите инвестиции с натрупване в областта са насочени към общината (данни към 2014 г.). Този дял обаче спада от близо 1/3 през 2008-2009 г., като свиването се дължи на отчетения отлив на чужди капитали от община Банско след срива на строителството през 2009 г.

В структурата на чуждите преки инвестиции с натрупване правят впечатление инвестициите в хотелиерство и ресторантьорство и операции с недвижими имоти, чийто дял е около 50% от всички. Чуждите инвестициите в промишлеността с натрупване остават в рамките на около 6-8% от всички, като не се наблюдава промяна през последните години.

3.3 Европейски средства

След 2009 г. европейските средства представляват основен източник на инвестиции в повечето региони на страната. Общо усвоените средства от бенефициенти в община Банско в рамките на предишния програмен период (2007-2013 г.) възлизат на 50 млн. лв. към края на 2015 г. Разплащането по проекти (т.е. реалното усвояване на средства) започва още през 2008 г. В община Банско степента на усвояване на европейски средства е значително по-добра от средната за страната.

Източник: ИСУН, изчисления на ИПИ

Усвояването на европейски средства в община Банско, както и в страната като цяло, става основно в края на програмния период. В периода 2013-2015 г. обемът на разплащанията е значително по-голям в сравнение с предходните години, като пикът е през 2015 г., когато са усвоени 19,83 млн. лева.

Топ 10 на бенефициентите на европейски средства в Община Банско

Бенефициент	Изплатени европейски фондове, лв.
1 Община Банско	36 162 485
2 Дирекция Национален парк – Пирин	13 446 399
3 „Шелби България“ ЕООД	185 632
4 „Прайм Турист“ АД	53 104
5 „Туристически Мениджмънт“ ЕООД	35 818
6 „Феникс Мениджмънт“ ЕООД	34 420
7 „САЛЮ-Е“ ЕООД	25 068
8 Професионална лесотехническа гимназия	20 464
9 "Елима ДП" ЕООД	16 809
10 "Хаджиеви 2013" ЕООД	15 179

Източник: ИСУН, изчисления на ИПИ

Бенефициентът с най-много изплатени средства по оперативните програми е общинската администрация, която за периода е усвоила 36,2 млн. лв. Най-мащабният проект е

"Рехабилитация на водоснабдителната и канализационната система на гр. Банско с изграждане на ПСОВ" , който има за цел пречистването на градските отпадъчни води на територията на гр. Банско чрез изграждане на необходимата базова инфраструктура. По другите проекти средствата са използвани за постигане на модерно управление на човешките ресурси в общината, повишаване на качеството и ефективността на образователните услуги, развитието на културно-исторически атракции заедно със съответна обслужваща ги инфраструктура и други.

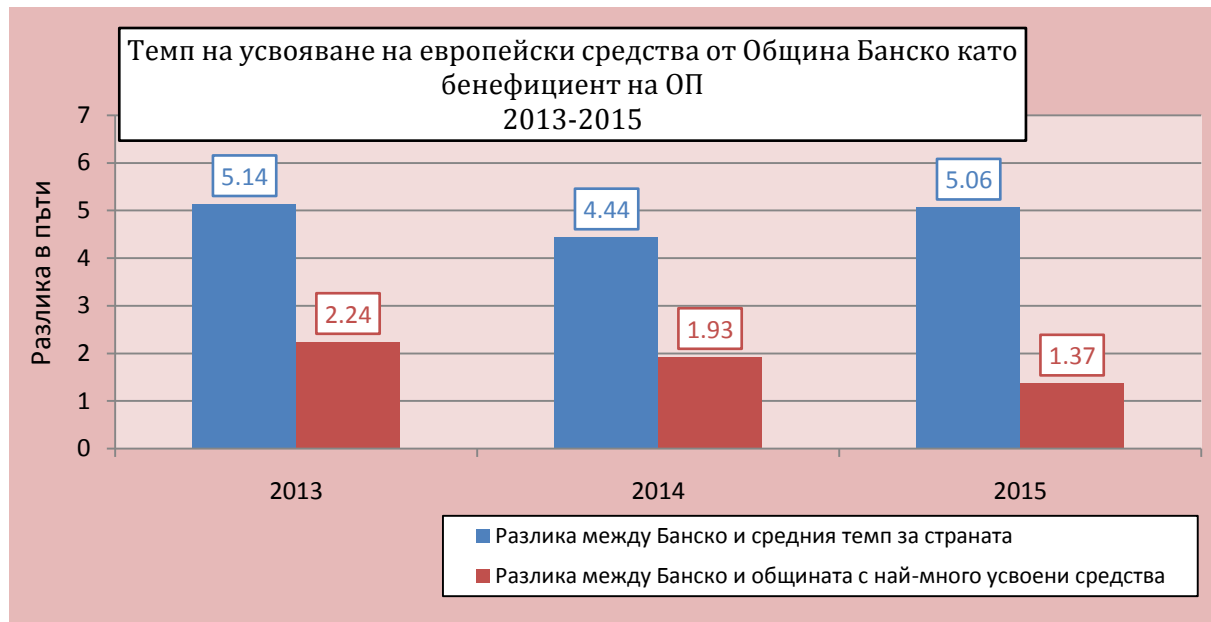
Според изчисления на ИПИ, през 2013 г., 2014 г. и 2015 г. община Банско се нарежда сред 10-те общини, в които общинската администрация е успяла да усвои най-много европейски средства от оперативните програми на ЕС в съотношение с местното население.

Топ 20 на общините в България по усвоените средства от оперативните програми на ЕС спрямо местното население								
2013			2014			2015		
Позиция	Община	Усвоени средства на човек (лв.) - с натрупване	Позиция	Община	Усвоени средства на човек (лв.) - с натрупване	Позиция	Община	Усвоени средства на човек (лв.) - с натрупване
1	Пирдоп	4 373.0	1	Костинброд	4 829.4	1	Созопол	4 773.1
2	Костинброд	3 419.0	2	Пирдоп	4 496.1	2	Никопол	4 564.9
3	Хисаря	3 204.9	3	Хисаря	4 056.4	3	Бяла	4 390.9
4	Приморско	2 852.6	4	Бяла	3 781.7	4	Костинброд	4 294.6
5	Созопол	2 463.4	5	Созопол	3 604.2	5	Пирдоп	4 283.7
6	Бяла	2 181.8	6	Кричим	3 165.7	6	Сопот	3 952.8
7	Белослав	2 061.2	7	Приморско	2 866.2	7	Хисаря	3 733.4
8	Кричим	2 038.7	8	Сопот	2 824.6	8	Белене	3 522.0
9	Банско	1 950.3	9	Панагюрище	2 506.9	9	Банско	3 487.7
10	Никопол	1 846.7	10	Банско	2 474.9	10	Бяла	3 124.9
11	Лозница	1 758.5	11	Кнежа	2 243.3	11	Поморие	2 892.4
12	Несебър	1 624.5	12	Никопол	2 233.1	12	Панагюрище	2 890.9
13	Етрополе	1 608.5	13	Белослав	2 127.9	13	Луковит	2 840.5
14	Сопот	1 585.4	14	Етрополе	2 116.0	14	Кричим	2 824.0
15	Раковски	1 524.2	15	Несебър	2 082.7	15	Приморско	2 535.7
16	Добрич (гр.)	1 514.3	16	Раковски	2 056.8	16	Нови Пазар	2 365.6
17	Габрово	1 419.4	17	Габрово	1 992.5	17	Малко Търново	2 287.7
18	Пещера	1 403.9	18	Свиленград	1 975.6	18	Несебър	2 169.0
19	Кнежа	1 326.8	19	Луковит	1 875.6	19	Етрополе	2 093.2
20	Ябланица	1 233.6	20	Пещера	1 871.2	20	Кнежа	2 092.6
БЪЛГАРИЯ		379.8	БЪЛГАРИЯ		564.9	БЪЛГАРИЯ		688.8

Източник: ИСУН, изчисления на ИПИ

Бележка: Таблицата показва съотношението между общо усвоените средства (с натрупване за целия период) от общините като бенефициенти на оперативните програми на ЕС и средногодишното население в общината за съответната година.

През 2015 г. общината е с деветия най-висок темп на усвояване на европейски средства (спрямо местното население) от всички 265 общини в страната. Темпът на усвояване на европейски средства в Община Банско е между 4,4 и 5,1 пъти по-бърз от средния за страната в отделните години. През целия наблюдаван период Банско е общината с най-висок темп на усвояване на европейски средства в рамките на област Благоевград.

Източник: ИСУН, изчисления на ИПИ

След общинската администрация най-много европейски средства в община Банско са усвоени от Дирекция Национален парк Пирин. До края на 2015 г. усвоените от нея средства от европейски фондове са близо 13,5 млн. лева по проект "Устойчиво управление на Национален парк "Пирин" и резерват "Тисата".

„Шелби България“ ЕООД е най-големият частен бенефициент от общината. Усвоени са 185 хил. лв. по проект "Повишаване на енергийната ефективност на "Шелби България" ЕООД", който включва провеждане на енергиен одит, реконструкция на сградни инсталации и реконструкция на система за загряване на водата на вътрешен плувен басейн на хотела. Другите две частни компании, които се нареждат сред 5-те най-големи бенефициенти на европейски средства в общината, са "Прайм турист" АД и „Туристически Мениджмънт“ ЕООД.

Прави впечатление, че голяма част от спечелените и успешно реализирани европейски проекти в общината всъщност имат отношение към повишаването на конкурентоспособността на нейната икономика.

4. Профил на работната сила

4.1 Демография

Община Банско е силно урбанизирана. В градовете живее 90,4% от населението, при средно 73,1% за страната и едва 59,3% за областта като цяло. Населените места в общината са осем - два града (Банско и Добринище) и шест села (Места, Филипово, Кремен, Обидим, Осеново и Гостун).

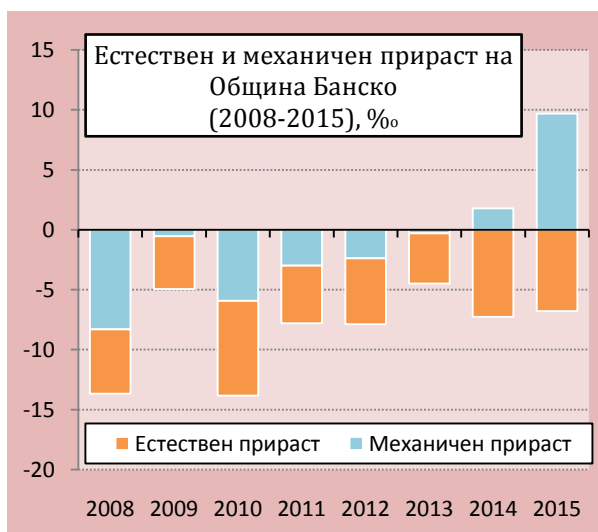
Макар демографското развитие на община Банско да следва някои от общите за страната негативни тенденции като увеличаваща се средна възраст и отрицателен естествен прираст, цялостната картина е сравнително благоприятна. Населението в селата в община Банско намалява малко по-бързо от средното за страната, но **този процес е за сметка на увеличаващ се брой на живеещите в градовете**. Миграционните тенденции са по-скоро положителни, което е добра новина предвид отрицателния естествен прираст на населението на общината.

В демографското развитие на общината в периода 2008-2015 г. се открояват следните особености:

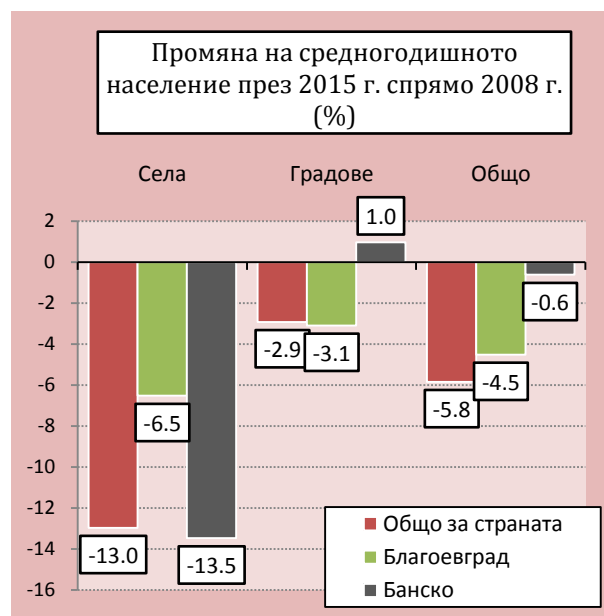
Спад на населението се наблюдава единствено в селата. През 2015 г. в селата в общината живеят 1220 души при 1410 през 2008 г. Спадът в селското население в община Банско (13,5%) е близък до този за страната (13,0%).

Населението в градовете се увеличава от 11 472 през 2008 г. на 11 583 души през 2015 г., т.е. с 1%. За същия период в област Благоевград наблюдаваме намаление на градското население от 3,1%, а на национално ниво спадът е 2,9%.

През целия наблюдаван период естественият прираст на населението е отрицателен, като всяка година **умрелите са с между 50 и 100 души повече от живородените деца**.

Източник: НСИ

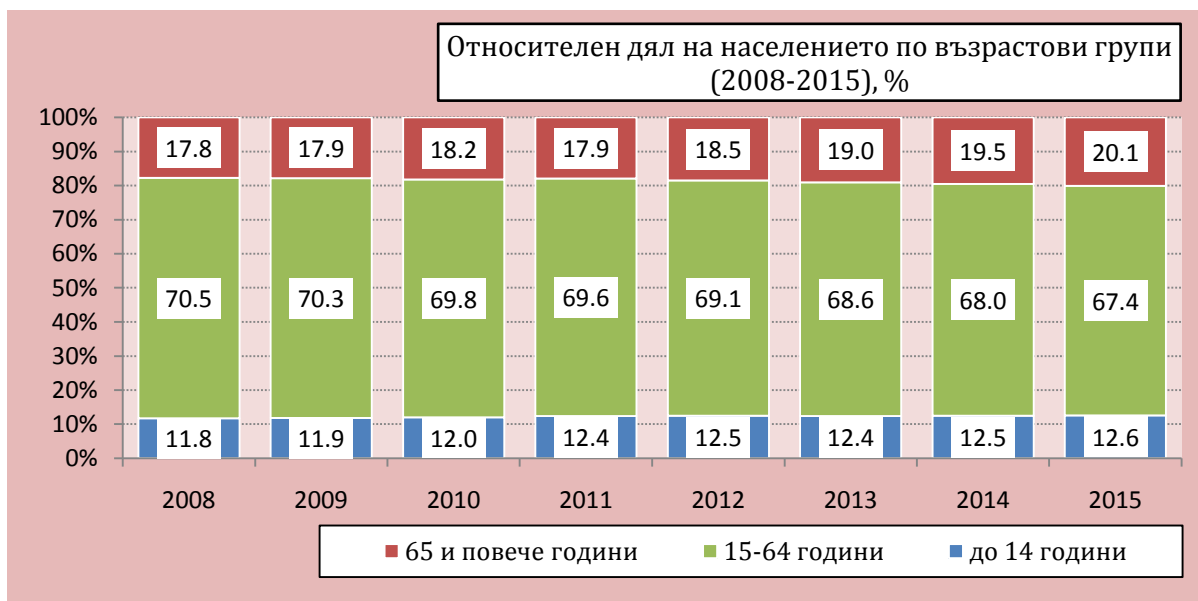
Източник: НСИ

С изключение на 2008 и 2010 г., когато изселилите се от общината лица са чувствително повече от заселилите се в нея, **механичният прираст на Банско е по-благоприятен от средния за областта**. През 2014 и 2015 г. населението дори се увеличава вследствие на миграционните процеси.

Възрастова структура на населението

През 2014 и 2015 г. относителният дял на децата (0-14 г.) достига съответно 12,5 и 12,6%, което е и най-високата стойност от 2008 г. насам.

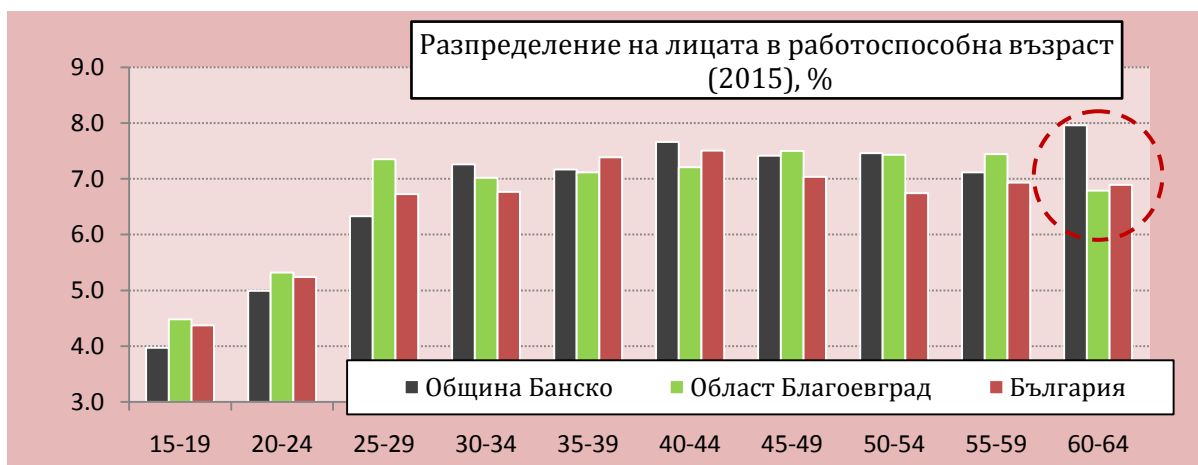
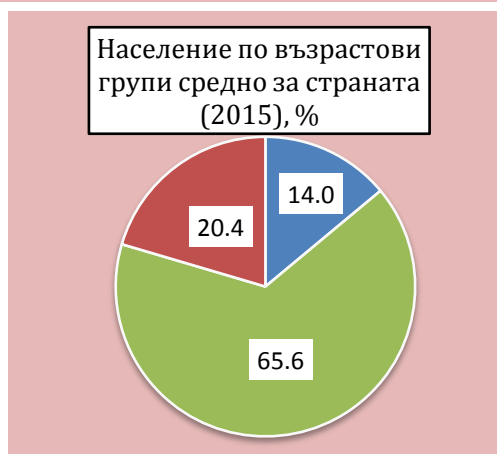
В същото време, **цялостната възрастова структура постепенно се влошава**, като през 2015 г. дялът на населението в работоспособна възраст (15-64 г.) е 67,4% в сравнение с 70,5% през 2008 г. За пръв път през 2015 г. един на всеки пет жители на общината е на възраст над 65 г.

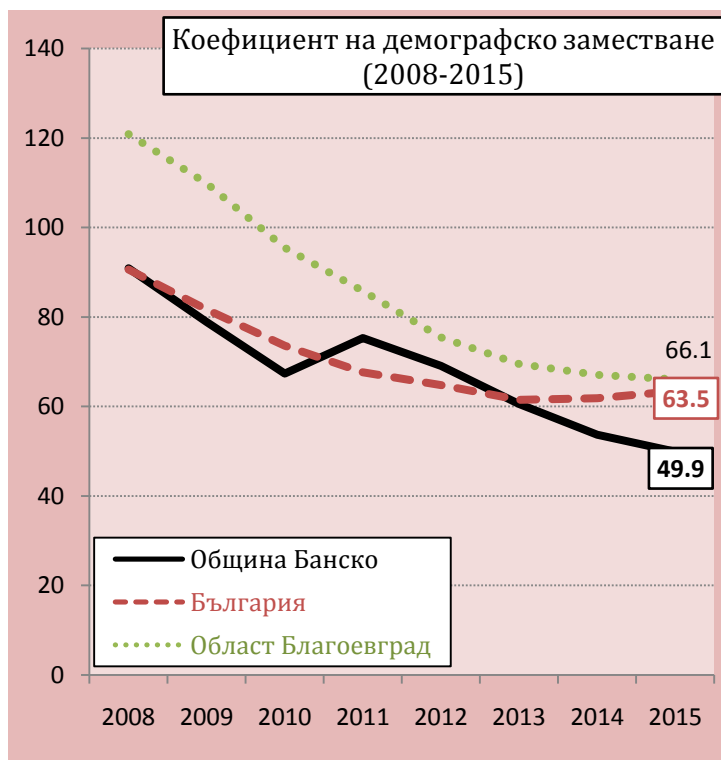
Източник: НСИ, изчисления на ИПИ

Въпреки увеличавания се дял на децата последните години, те остават с по-малък дял от средните за страната стойности.

В същото време, разпределението на работоспособното население по 5-годишни възрастови интервали в показва че **в бъдещи периоди общата възрастова структура в община Банско ще се влошава по-бързо от тази в страната**. Причината е, че се наблюдава **голяма концентрация на население във възрастовата група 60-64 г.** – 8,0% през 2015 г. при 6,8% за областта и 6,9% за страната.

Преминаването на тези лица във възрастовата група над 65 г. ще окаже натиск върху коефициентите на възрастова зависимост през следващите години, но добрата новина е, че **останалата част от разпределението изглежда сравнително балансирано и в унисон с общите тенденции**.

Възрастовото разпределение на лицата в работоспособна възраст е основен фактор за бързото влошаване на коефициента на демографско заместване на общината през последните години. Този коефициент показва съотношението между лицата на възраст 15-19 години, на които предстои да влязат на пазара на труда, и тези на възраст 60-64 години, на които им предстои да го напуснат.

За община Банско този коефициент през 2015 г. е 49,9%, при 63,5% за България и 66,1% за област Благоевград. Това на практика означава, че **на всеки двама души, които ще се пенсионират през следващите години, в работната сила ще се влее само един човек.**

Източник: НСИ

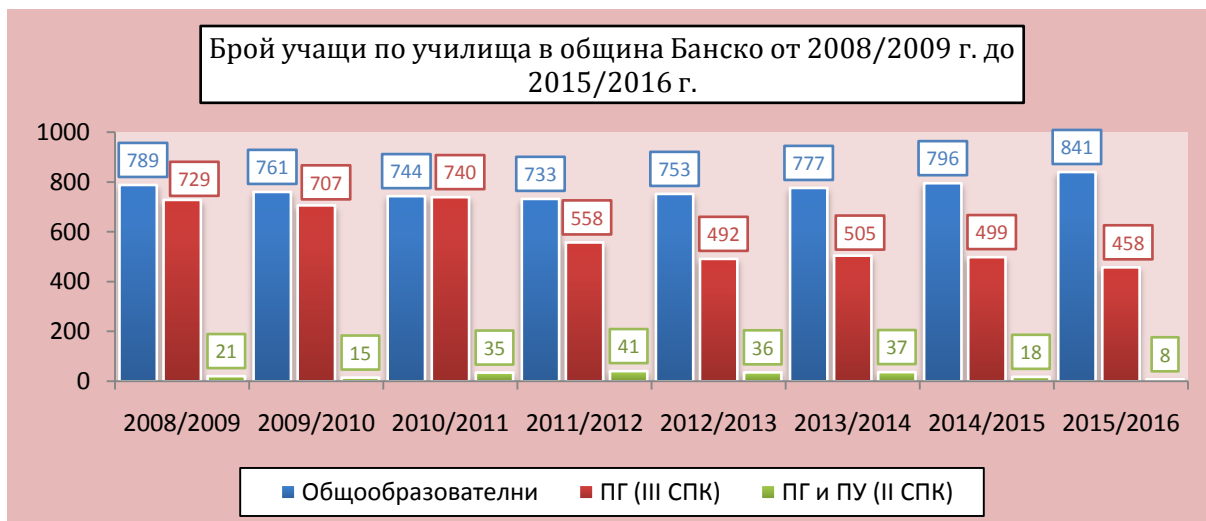
Възможно е този коефициент да остане под 50% през следващите няколко години, след което, освен ако не станем свидетели на чувствителна емиграция сред тези, които в момента са на възраст до 14 години, може да се очаква неговото стабилизиране до около 55% в средносрочен план.

4.2 Образование

В община Банско има общо 9 учебни заведения, от които 4 общообразователни училища (НУ, ОУ и СОУ)², 3 професионални гимназии, 1 обединено детско заведение и 1 целодневна детска градина.

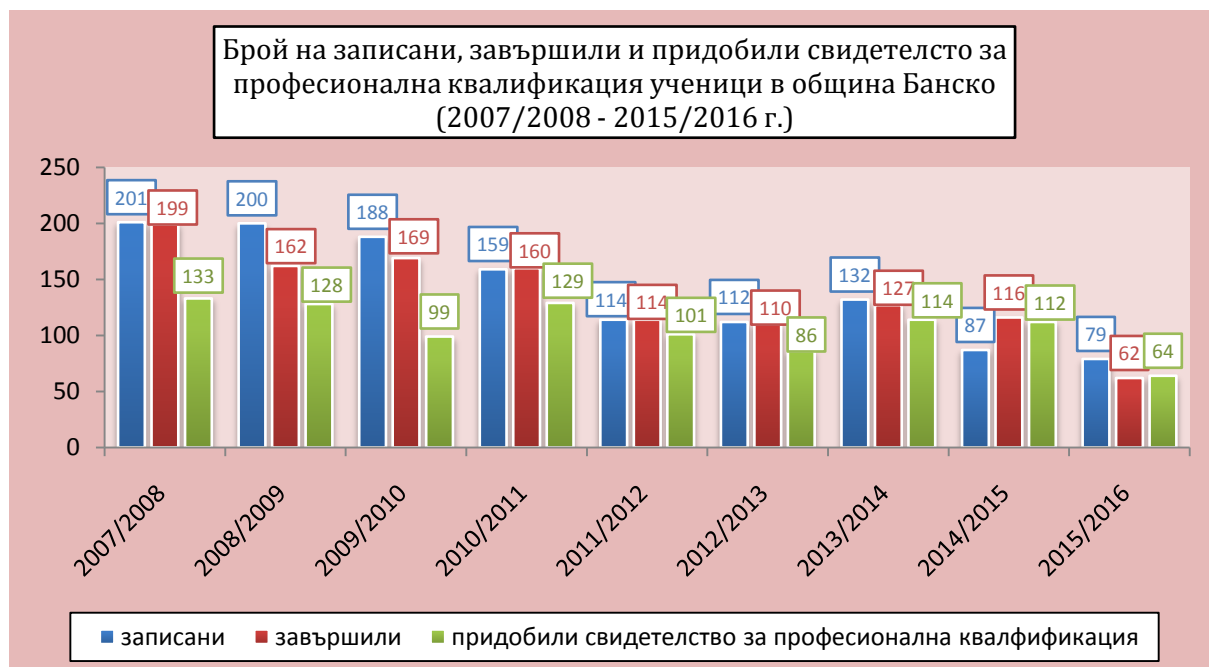
Към 2016 г. 841 ученика се обучават в начален и прогимназиален етап на образование, а броят на гимназистите е 466. Общият брой на учащите бележи спад от 1539 ученици през 2008/2009 учебна година до 1307, или с 232 по-малко през 2015/2016 г. Както и в цялата страна, интересът към професионалното образование намалява чувствително за периода. Докато делът на учащите в общообразователни училища остава сравнително стабилен за периода, този на учащите в професионални гимназии и училища от III-та степен на професионална квалификация намалява с 271 - от 729 през 2008/2009 г. до 458 през 2015/2016-та година.

² СОУ "Неофит Рилски" е със статут на среднообразователно училище но на практика функционира като основно училище, тъй като в последните няколко години не се осъществява прием на ученици след 7-ми клас поради липса на интерес.

Източник: РИО Благоевград

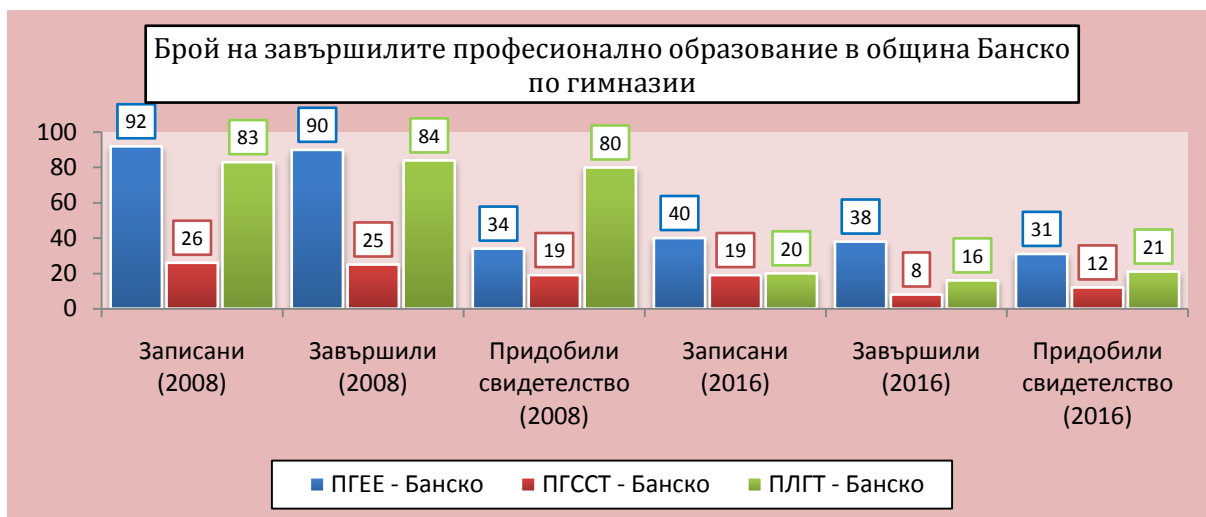
Поради липсата на гимназиални паралелки в СОУ „Неофит Рилски“, трите професионални гимназии на практика са единствените среднообразователни институции в общината. За всяка една година от периода, най-голям е броят на гимназистите, придобили трета степен на професионално образование. Техният брой обаче намалява през периода, както и броят на всички придобили средно професионално образование в Банско. През 2008 г. броят на завършилите трета степен на професионално образование е бил 199 души, а през 2015 г. той вече е 62 или с 69% по-малко. Общият брой на придобилите свидетелство за професионална квалификация пада наполовина за периода, от 133 през 2008 г. до 64 през 2016 г.

Източник: РИО

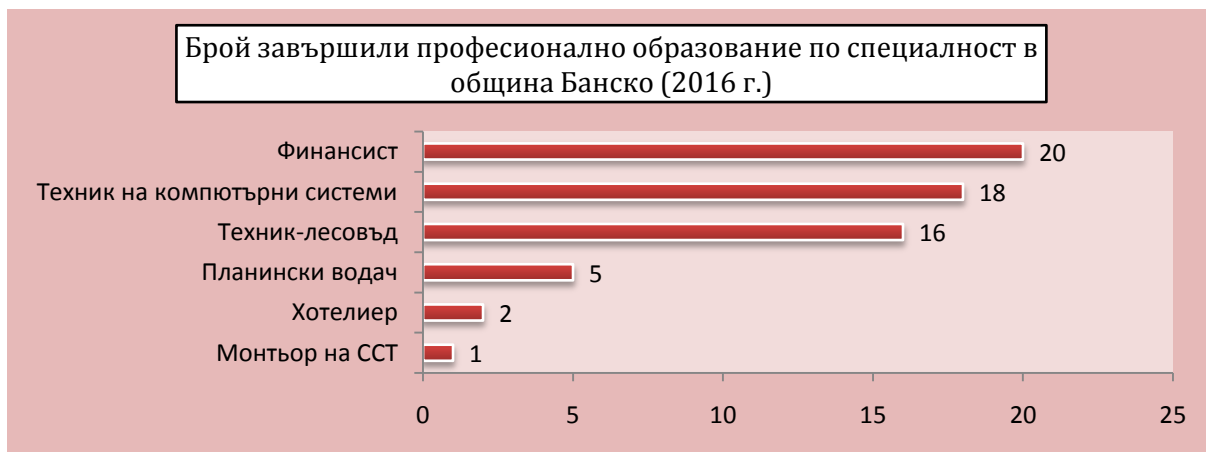
Сравнявайки учащите в професионални гимназии с тези в общообразователни училища през 2008 и през 2016 г. забелязваме, че първите са спаднали с 36% за периода, докато броят на вторите леко се е покачил. Това е индикация за **понижаващ се интерес към средното професионално образование в общината**, което се потвърждава и от данните за броя

записани в професионални гимназии. Заедно с факта, че през последните няколко години СОУ „Неофит Рилски“ не формира гимназиални паралелки поради липса на достатъчен интерес, данните показват цялостен спад на учениците, постъпващи в гимназиална степен на образование в общината, била тя общообразователна или професионална. Причина за това е и демографската тенденция, която показва спад на населението в групата 15-19 г., от 807 души през 2008 г. до 509 през 2015 г.

Източник: РИО Благоевград

Броят на новопостъпилите ученици за периода е паднал най-много в Професионална лесотехническа гимназия "Никола Вапцаров" (ПЛГТ) - от 83 записани ученика през 2008 до 20 през 2016 г. Същата гимназия бележи и най-голям спад на завършващите ученици, от 84 до 16. След 2011 г. няма записани и на практика не се формира паралелка по специалност производство на мебели. Интересът на младите ученици е предимно в професията техник-лесовъд, тоест в сферата на горското стопанство и дърводобива. В Професионалната гимназия по електроника и енергетика (ПГЕЕ) новозаписаните ученици през 2016 г. са с 52 по-малко отколкото през 2008 г., а завършилите също са с 52 по-малко. Същата отрицателна тенденция в ръста на броя на записаните, завършилите и придобилите свидетелство за квалификация ученици се забелязва и при Професионалната гимназия по селско стопанство и туризъм "Алеко Константинов" (ПГССТ). От общата тенденция се открояват 2011/2012 и 2015/2016-та като учебните години, през които броят на записаните и завършилите ученици е паднал най-много спрямо предишната.

Източник: РИО Благоевград

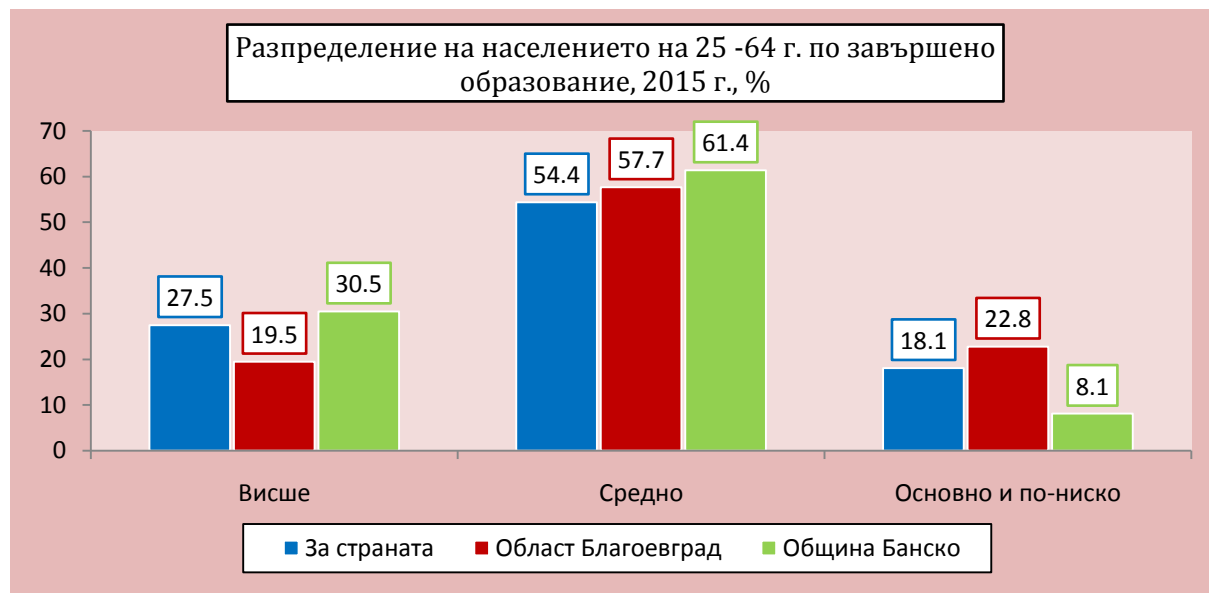
Сред завършилите професионално образование в общината, **най-висок е броят на финансистите** (20). На второ място се нареждат завършилите специалност „техник на компютърни системи“ (18), а на трето - „техник-лесовъд“ (16). С оглед на това, че най-развитият отрасъл в общината е туризмът и по-конкретно хотелиерството, броят на завършилите специалност „хотелиер“ е изненадващо нисък – 2.

Постепенният спад на интереса към професионалното гимназиално образование след 2010 г. вероятно се дължи и на икономическата криза, която доведе до влошаване на перспективите за професионална реализация в региона и съответно до спад в интереса към професионалното образование в общината.

Понижаването на броя новопостъпващи ученици в професионалните гимназии води и до по-ниско финансиране, **занемаряване на материалната база** и съответно спад на цялостното качество на образованието. Според някои изследвания³ материалната база е неизползваема за учебни цели. Това влошаване на материалната база от своя страна допълнително понижава интереса към професионалните гимназии и така на практика се получава омагьосан кръг. Най-лошо е състоянието на ПГССТ, която е и гимназията с най-нисък брой записани и завършили ученици през 2016 г. ВиК-инсталацията, общезитията, сервизните помещения и работилниците там са в много тежко състояние и дори липсва канализация, а отоплителната система не покрива цялата сграда.

Образование на работната сила

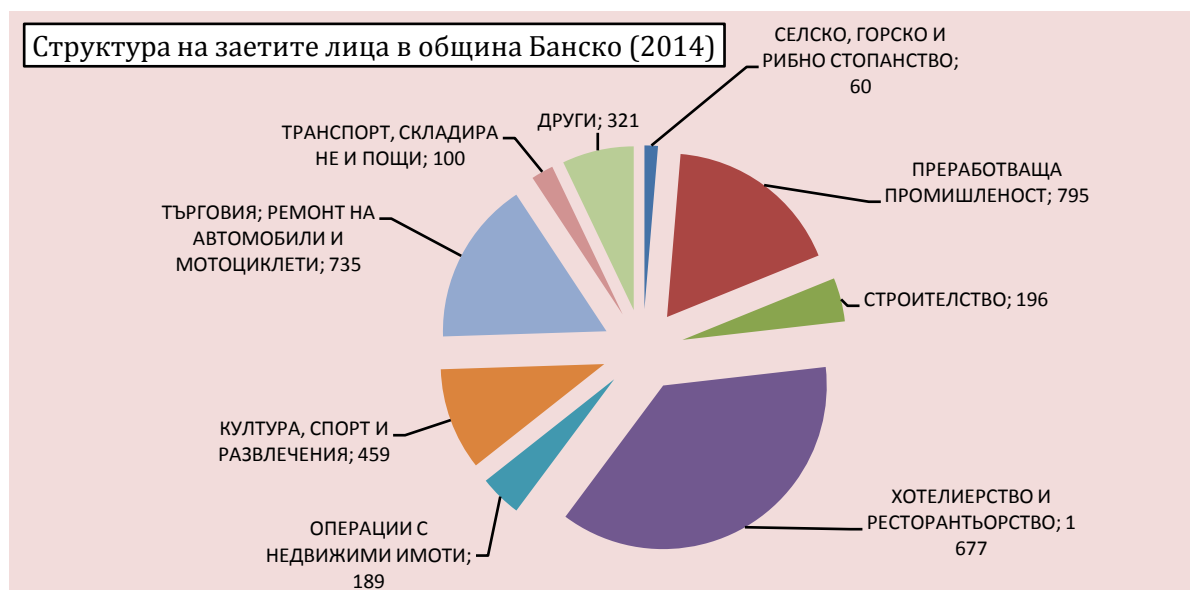
Населението на община Банско има по-висок образователен профил от средния както за областта, така и за страната като цяло. На общинско ниво висшестите са 30,5% от населението, а хората със средно образование са 61,4%. Делът на населението само с основна и по-ниска степен на образование е значително по-нисък от средния за областта и за страната – 8,1%. От тези данни може да се заключи, че като цяло населението на община Банско е сравнително високо образовано, както в сравнение с област Благоевград, така и със страната.

Източник: НСИ, ЕСТАТ

³ Вж. „Анализ на общинската образователна система в община Банско“, 2016 г.

4.3 Заетост

Динамиката на зетите в различните икономически дейности в община Банско отразява до известна степен картината в цялата страна, но са налице и редица особености. На първо място, трябва да отбележим, че през 2014 г. броят на наетите в община Банско е със 6,6% по-малък от този през 2008 г. (при 7,2% за област Благоевград), докато на национално ниво спадът е с 9,2%. Тъй като на местния пазар на труда оперират сравнително малък брой предприятия, финансовото състояние на всяко едно от тях оказва голямо влияние върху броя на наетите лица. Поради тази причина мобилността на пазара на труда между различни икономически активности е много по-силно изразена на местно ниво, отколкото на национално.

На национално ниво в периода 2009-2014 г. се наблюдава спад на броя на наетите в цели девет икономически дейности. Най-голям е той в строителството (45,9%), добивната промишленост (19,9%) и преработващата промишленост (17,3%). Най-голям ръст пък се наблюдава в информационните технологии (22%).

В рамките на област Благоевград най-голям е спадът наетите в строителния сектор (55,0%), следван от преработващата промишленост (16,6%). Това са всъщност и единствените две икономически дейности, където областта като цяло регистрира спад на броя на наетите. На фона на тази картина **в община Банско е регистриран спад на броя на наетите в само три от икономическите дейности** – строителство (81,7%), преработваща промишленост (39,5%) и селско стопанство (31,0%), като спадът при последната е в противоречие с цялостния ръст на наетите в сектора в областта.

В същото време, обаче, в редица сектори се увеличава заетостта последните години. От гледна точка на местната икономика най-голямо значение има ръстът на зетите в търговията и ремонта на превозни средства (33,4%), туристическия сектор (45,1%) и дейностите в сферата на културата, спорта и развлеченията (41,3%). Ръст се наблюдава още при наетите в транспорта, складирането и пощите, както и в сектора на информационните технологии, сделките с недвижими имоти, административните дейности и други.

Най-голям е спадът в строителния сектор, където от 1073 зети през 2008 г., броят им пада до 335 през 2009 г. и 202 през 2010 г. Дъното е отбелязано през 2012 г., когато в сектора са едва 183 души. Изключително **сериозен е и спадът на зетите в преработващата промишленост**, където през 2014 г. работят с 518 души по-малко, отколкото през 2008 г. Огромната част от загубата на работни места (малко над 60%) е в началото на кризата (през 2009 г.). Динамиката на зетите отразява рязката промяна в структурата на местната икономика в периода след

кризата и най-вече – **все по-силната доминация на туристическия бранш и свързаните с него услуги**. Строителството и преработващата промишленост в общината са по-силно повлияни от кризата, отколкото в останалата част от страната.

4.4 Заплащане

В периода между 2008 и 2014 г. средната брутна заплата на наетите по трудово и служебно отношение в община Банско се движи между 64 и 72% от средната за страната. Нивото през 2014 г. е 556 лв., при средно ниво от 525 лв. за областта и 822 лв. за страната.

Средна заплата в община Банско и съотношения с областта и страната (2014)

	Община Банско	Област Благоевград	България	Спрямо областта (лв.)	Спрямо страната (лв.)	Спрямо областта (%)	Спрямо страната (%)
Средна заплата	556 лв.	525 лв.	822 лв.	32 лв.	-265 лв.	6.0%	-32.3%
Селско, горско и рибно стопанство	706 лв.	672 лв.	666 лв.	34 лв.	40 лв.	5.0%	6.0%
Добивна промишленост	x	572 лв.	1 328 лв.	x	x	x	x
Преработваща промишленост	553 лв.	539 лв.	699 лв.	15 лв.	-146 лв.	2.7%	-20.9%
Производство и разпр. на ел. и топл. енергия и на газообр. горива	x	902 лв.	1 584 лв.	x	x	x	x
Доставяне на води; канализационни услуги, упр. на отпадъци и възст.	x	608 лв.	754 лв.	x	x	x	x
Строителство	525 лв.	537 лв.	732 лв.	-12 лв.	-207 лв.	-2.2%	-28.3%
Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	438 лв.	451 лв.	720 лв.	-13 лв.	-282 лв.	-2.8%	-39.2%
Транспорт, складиране и пощи	456 лв.	412 лв.	779 лв.	44 лв.	-324 лв.	10.6%	-41.5%
Хотелиерство и ресторантьорство	501 лв.	452 лв.	502 лв.	50 лв.	0 лв.	11.0%	-0.1%
Създ. и разпротр. на инф. и творчески продукти; далекосъобщ.	1 968 лв.	639 лв.	1 901 лв.	1 329 лв.	68 лв.	208.0%	3.6%
Операции с недвижими имоти	457 лв.	602 лв.	776 лв.	-145 лв.	-319 лв.	-24.0%	-41.1%
Професионални дейности и научни изследвания	447 лв.	458 лв.	1 206 лв.	-11 лв.	-759 лв.	-2.3%	-62.9%
Административни и спомагателни дейности	374 лв.	392 лв.	593 лв.	-18 лв.	-219 лв.	-4.5%	-36.9%
Държавно управление	x	x	980 лв.	x	x	x	x
Образование	233 лв.	517 лв.	816 лв.	-284 лв.	-583 лв.	-54.9%	-71.5%
Хуманно здравеопазване и социална работа	415 лв.	737 лв.	870 лв.	-322 лв.	-455 лв.	-43.7%	-52.3%
Култура, спорт и развлечения	908 лв.	721 лв.	724 лв.	187 лв.	184 лв.	25.9%	25.5%
Други дейности	323 лв.	329 лв.	561 лв.	-6 лв.	-238 лв.	-1.9%	-42.5%

Източник: НСИ, изчисления на ИПИ

Динамиката на възнагражденията в различните сектори в голяма степен отразява промените в структурата на местната икономика след икономическата криза. Наблюдава се намаляване на значението на преработващата промишленост и строителството, което води до по-бавен ръст на заплатите на местните работници спрямо средните за страната нива. Средните възнаграждения в селското стопанство растат по-чувствително, но броят на заетите в тази икономическа дейност е прекъснато малък, за да окаже чувствителен ефект върху средното ниво на заплатите в общината. Подобен ефект може да се очаква по линия на заетите в дейност „Хотелиерство и ресторантьорство”, където обаче заплатите растат по-бавно от средния за страната темп.

Последното оказва влияние не само по линия на чисто статистическия ефект на големия брой на наетите в сектора върху средната заплата, но и в по-широк план – върху цялостната икономическа конюнктура. Ако средната заплата в туристическия сектор в общината нарастваше със средните за страната нива, това би довело до по-високо ниво на доходите на местните жители, което да повиши и търсенето в местната икономика. Въпреки това тази динамика не е изненадваща на фона на сериозната загуба на работни места в промишления и строителния сектор в годините след кризата. Последната довежда до наличие на свободна работна ръка, което потиска заплатите и техния ръст.

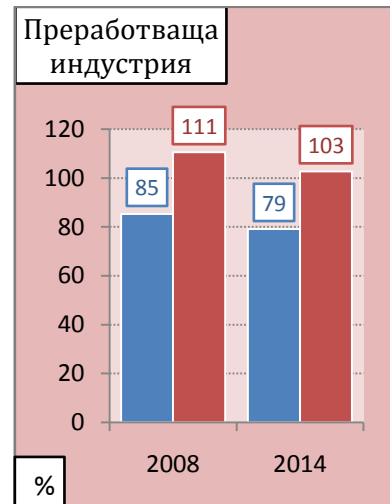
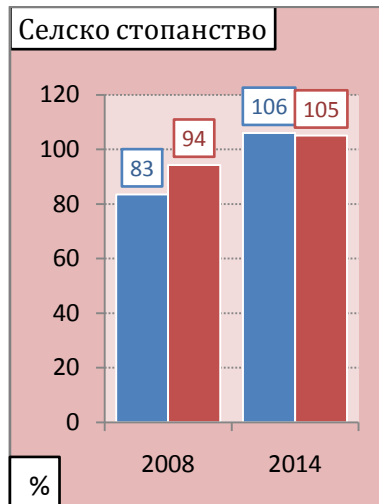
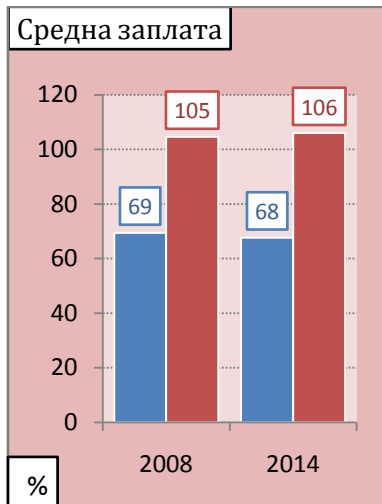
Въпреки че броят на наетите в сектори с традиционно високо заплащане в общината постепенно нараства (като „Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения” и „Професионални дейности и научни изследвания”), техният дял от всички заети остава нисък (едва 1,7% при 2,9% за областта и 6,5% на национално ниво). По

този начин статистическия ефект на тези по-високоплатени икономически дейности върху средната заплата за общината е минимален. В допълнение, в Банско няма наети в добивната промишленост и електропроизводството – други две дейности с традиционно високо ниво на заплащане. Това е основната причина, поради която средната заплата за общината като цяло остава чувствително по-ниска от тази за страната.

Промяна на средната брутна заплата в избрани икономически дейности

Размер на средната заплата в община Банско спрямо средната за страната (%)

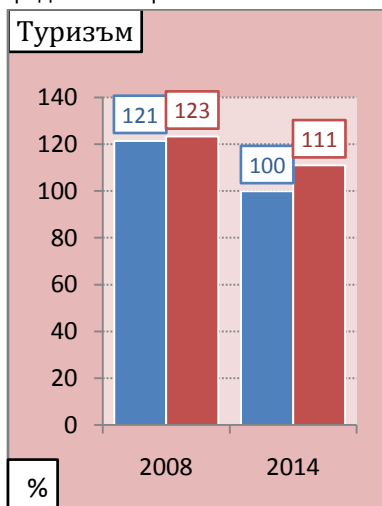
Размер на средната заплата в община Банско спрямо средната за областта (%)

Спрямо 2008 г. не се наблюдава чувствителна промяна между средните заплати в общината и средните нива за областта и за страната. Заплатите в Банско остават с 5-6% по-високи от средните за областта и с около 1/3 по-ниски от средните за страната.

Заплатите в сферата на селското стопанство нарастват по-бързо от средните за областта и за страната. През 2014 г. тези в община Банско вече са по-високи с 6% от средните за страната и с 5% от средните за областта.

Заплатите в преработващата промишленост растат по-бавно от средните за страната. Въпреки че възнагражденията в сектора в Банско остават малко по-високи от тези в Благоевград, изоставането от средните нива за страната се увеличава.

Докато през 2008 г. заплатите в сферата на хотелиерството и ресторантьорството в Банско са с над 20% по-високи от средните за страната и областта, през 2014 г. разликата намалява чувствително. Средната заплата в общината настига тази в страната.

Заплатите в строителството в община Банско нарастват по-бавно от средните нива за страната, но по-бързо от средните нива за областта. Изоставането от средните нива за страната е 19% през 2008 г. и 28% през 2014 г., а от областта – 7% през 2008 г. и 2% през 2014 г.

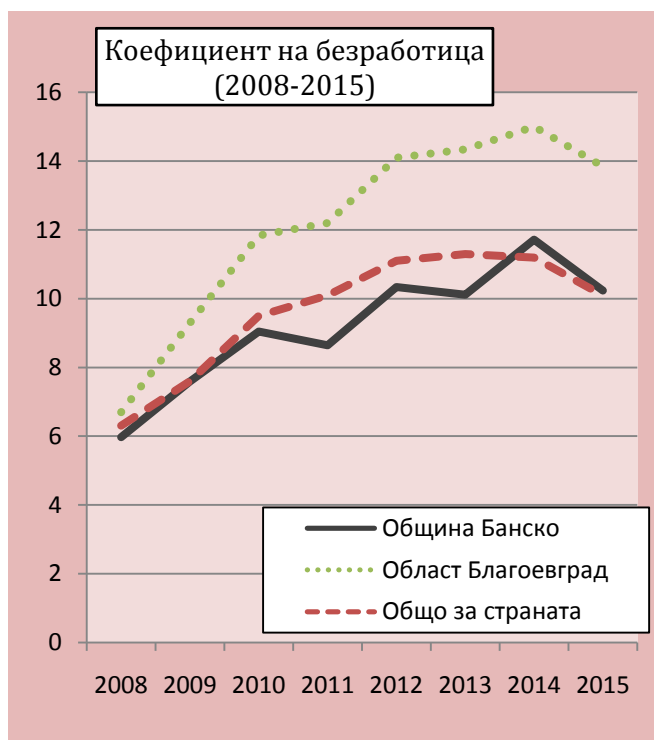
Не се наблюдава съществено изменение в средната заплата в наетите в сферата на търговията, продажбата и ремонта на автомобили. Заплатите в общината остават близки до средната за областта, а изоставането от средните за страната нива е близо 40%.

4.5 Безработица

Според официалните данни на Агенция по заетостта (АЗ), коефициентът на безработица в община Банско намалява до 10,2% през 2015 г., след като достига връх от 11,7% през 2014 г.

През периода 2008-2015 г. нивата му се запазват близки до средните за страната, като между 2010 и 2013 г. безработицата в областта е по-ниска от средната, въпреки спада в броя на заетите лица. През целия разглеждан период безработицата в Банско е чувствително по-ниска от тази за област Благоевград.

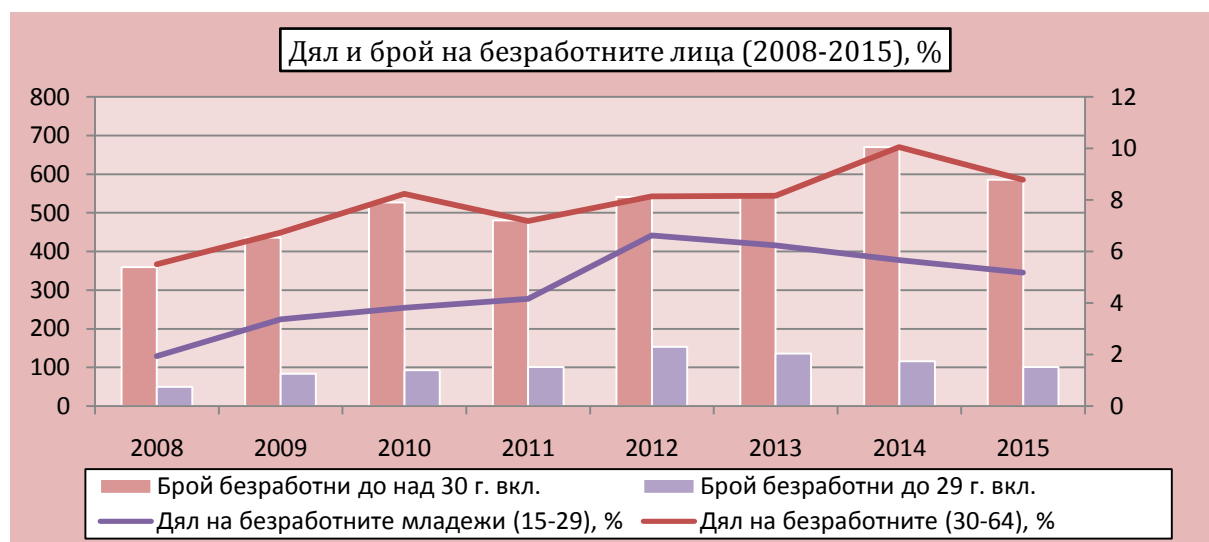
Друг индикатор, използван за оценка на състоянието и развитието на пазара на труда в община Банско, е относителният дял на безработните лица. Той се получава като броят на регистрираните безработни лица се раздели на цялото население в съответна възрастова група.

Източник: АЗ, НСИ, изчисления на ИПИ

Структура на безработните и относителен дял на безработните лица

Увеличаването на броя и дела на безработните лица⁴ в населението на община Банско започва още през 2009 г. Прави впечатление, че **в периода след кризата както броят, така и относителният дял на безработните младежи намалява много по-бързо от този при лицата на възраст 30-64 години**. Това означава, че младежите много по-бързо успяват да излязат от редиците на безработните, отколкото тези на 30 и повече години.

Източник: АЗ, НСИ, изчисления на ИПИ

⁴ Методологията и съображенията за изчисляване на дела на безработните лица е достъпна в приложенията.

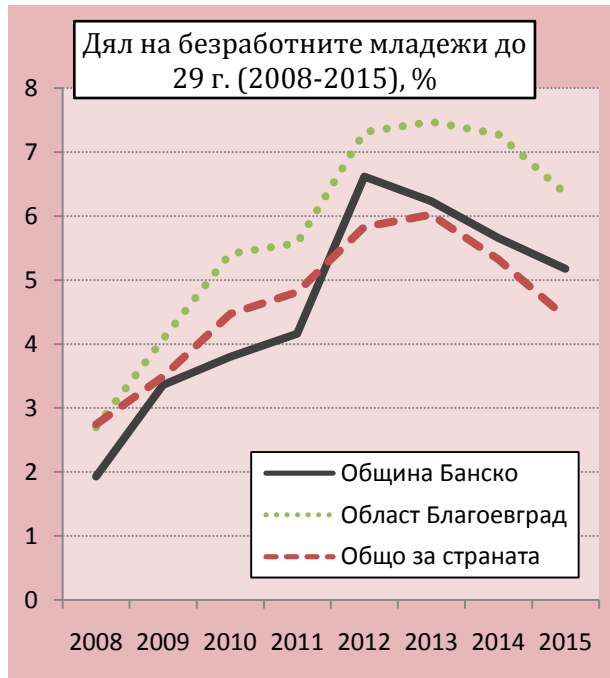
Младежка безработица

Младежите в общината са чувствително по-слабо засегнати от кризата на пазара на труда от останалата част на населението.

Пикът⁵ на дела на безработните младежи е през 2011 г., когато те достигат 6,6% от населението на възраст 15-29 години. Следва постепен спад до 5,2% през 2015 г., при средни нива за страната от 4,4%.

Дългосрочно безработни

Макар и делът на дългосрочно безработните все още да е далеч по-малък спрямо средните на за страната нива, притеснителна тенденция е неговото **бързо нарастване**. В периода 2012-2015 г. той се увеличава от 11,8% на 31,3% спрямо 39,5% през 2015 г. за страната.

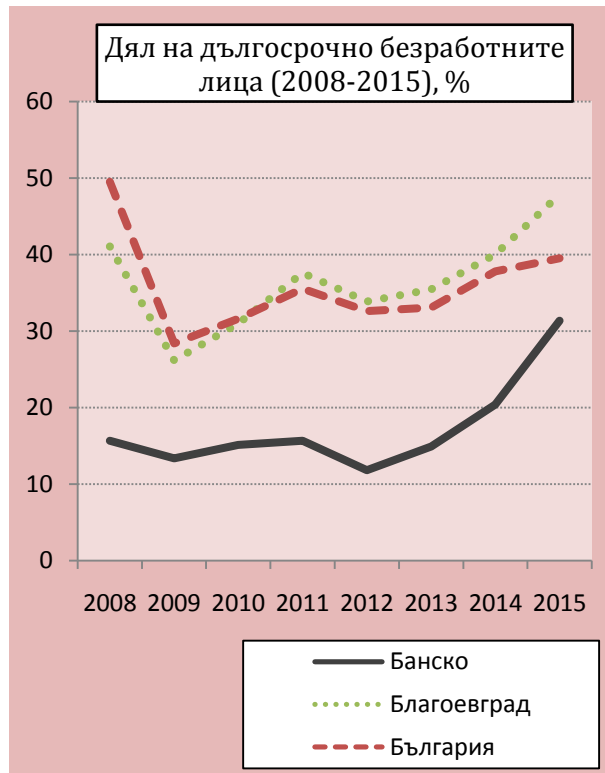

Източник: АЗ, НСИ, изчисления на ИПИ

Този дял показва, че близо 1/3 от безработицата в общината се дължи на **структурни фактори**, т.е. на разминаване между уменията на безработните и нуждите на бизнеса.

Данните на Агенция по заетостта показват, че през последните години темпът на разкриване на свободни работни места е по-бърз от спада на безработицата. Това означава, че част от наличните безработни не са в състояние да отговорят на търсенето на кадри.

Най-сериозен е проблемът при лицата на възраст над 40 г. Техният дял от всички безработни е по-висок от средния за страната и за областта. **Обратно – при младежите на възраст до 24 г. намирането на работа е по-лесно.**

Източник: АЗ, НСИ, изчисления на ИПИ

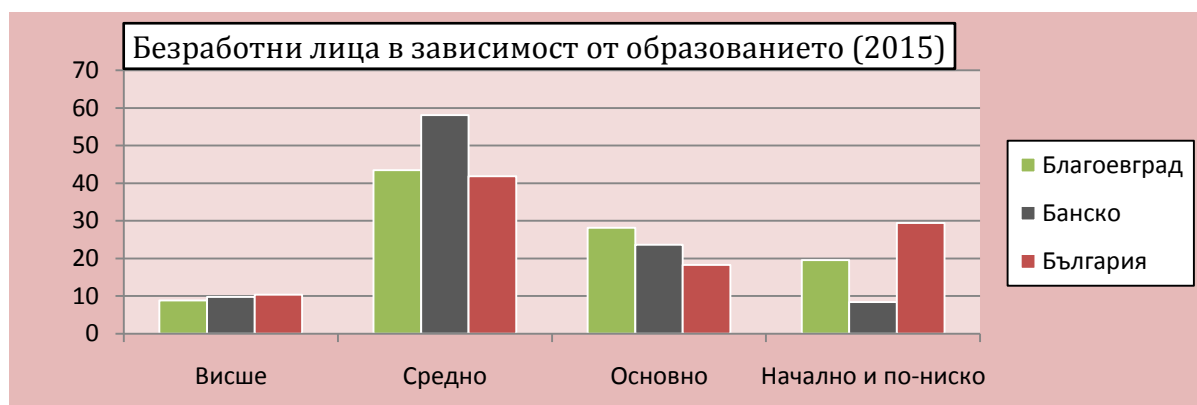
⁵ Както и в почти всички други региони в страната, ревизията на населението в следствие от последното преброяване довежда до рязка промяна в индикатори като заетостта и безработицата. В община Банско този ефект е най-силно видим в групата на 20-29 годишните лица, чиито брой през 2011 г. е 1 691 души, което е с 103 души по-малко от предходната година. В комбинация с нарастващ брой на регистрираните безработни лица в периода на кризата, това води до бързо покачване както на коефициента на безработица, така и на относителния дял на безработните лица в тази възрастова група.

Относителен дял на безработните лица в зависимост от тяхната възраст (2015 г.)

	Благоевград	Банско	България
До 19г. вкл.	0.90	0.80	1.33
От 20 до 24г. вкл.	5.56	4.22	6.52
От 25 до 29г. вкл.	9.81	9.74	9.65
От 30 до 34г. вкл.	10.69	9.26	11.09
От 35 до 39г. вкл.	10.40	8.98	11.38
От 40 до 44г. вкл.	10.52	12.17	10.85
От 45 до 49г. вкл.	11.23	12.79	11.11
От 50 до 54г. вкл.	13.43	14.17	13.01
Над 55г.	27.46	27.88	25.06

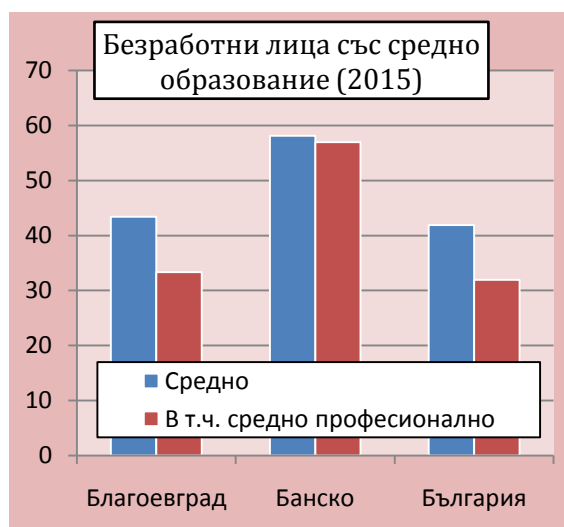
Източник: АЗ, изчисления на ИПИ

Най-голямото предизвикателство пред пазара на труда в общината е осигуряването на заетост на лицата със средно образование (в това число на тези с професионално образование). Делът на безработните лица с такова образование в общината е чувствително по-висок както от средния за страната, така и този за областта – 58,1% в сравнение със съответно 41,9% и 43,4%.

Източник: АЗ, изчисления на ИПИ

Проблемът с намирането на възможности за заетост на лицата с професионално образование е особено сериозен. **За местния пазар на труда на практика е почти без значение дали едно лице е със завършено средно или средно професионално образование** – фактор, който има значително по-голям ефект в други райони на страната, но в същото време отрязва по-малката значимост на професионалното образование за местния пазар на труда. Това обстоятелство е следствие от спадания брой на наетите в промишлеността през последните години и намаляващия интерес към местните професионални гимназии.

Източник: АЗ, изчисления на ИПИ

5. Други фактори на средата

5.1 Инфраструктура

Пътищата от републиканската пътна мрежа, пресичащи община Банско, са път II-19 „Симитли – Банско – Добринище – Гоце Делчев – граница Гърция“ (преминаващ през гр. Банско и осъществяващ връзка с автомагистрала „Струма“), път III-1901 „Банско – Баня“ и път III-1903 „II-19 – Елешница“. През територията на община Банско не преминава европейски коридор, но до разклонението на Коридор № 4⁶ София – Кулата – Солун, минаващо през Благоевград, може да се стигне по път II-19 (41 км от Банско до Симитли).

Разстоянието от Банско до областния център Благоевград и съответно до края на автомагистрала „Струма“ е 59 км, а до столицата, където е и най-голямото летище в страната, е 155 км. Пътят до гр. София отнема около два часа, като близо две трети от пътя е по Автомагистрала „Струма“. До автомагистрала „Тракия“ може да се стигне от Банско по път II-84 през Пазарджик за около два часа (120 км).

Най-близкото пристанище в България до община Банско е Лом (298 км), следвано от Видин (336 км), Оряхово (338 км) и черноморските Бургас (398 км) и Варна (503 км). Пристанището в Лом е вторият (след Русе) по големина и значение речен пристанищен център в страната, като обхваща 5 кея и 13 корабни места. Най-близкото пристанище до Банско реално се намира извън страната – това е пристанището в Солун в Гърция, което е на 216 км. За да се стигне до него трябва да се премине през КПП „Кулата“.

Най-бързият път от Банско до Гърция е именно през КПП „Кулата“, като границата е на разстояние 115 км. Аналогично, за Сърбия пътят е през ГКПП „Олтоманци“ (151 км.), за Македония - през ГКПП „Станке Лисичково“ (80 км), за Турция - през ГКПП „Капитан Андреево“ (306 км), за Румъния - или през фериботния комплекс в Оряхово (338 км), или през моста Видин-Калафат (336 км).

Железопътният транспорт в община Банско се осъществява чрез теснолинейната линия Септември – Велинград – Банско – Добринище, която е с обща дължина 125 км и е единствената действаща теснолинейна ж.п. линия в страната. В градовете Банско и Добринище да разположени двете ж.п. гари на общината. Цялостното състояние на ж.п. гарите, на подвижния състав и на скоростта на движение не само за общината, а и за цялата страна, е незадоволително, което е и причината за ниското ниво на използване на този вид транспорт.

По данни към края на 2014 г. делът на магистралите и първокласните пътища, които минават през област Благоевград, остава относително нисък. 13,9% от пътищата в област Благоевград са първокласни и автомагистрала спрямо 18,1% в страната.

По данни на Агенция „Пътна инфраструктура“ към края на 2015 г. в област Благоевград преобладават третокласните пътища (61,3%), следвани от второкласните (22,4%), а четвъртокласни пътища няма. Общо републиканските пътища на територията на областта са 678 км, като тези с настилка са 657,8 км.

В община Банско пътищата, които са част от републиканската пътна мрежа (РПМ), са общо 35,7 км, което представлява 5,3% от републиканската пътна мрежа на областта. Преобладаващо са второкласни (32,7 км) и всички са с настилка. Местните пътища по данни на общината са с обща дължина 67,1 км.

Общината се характеризира с относително високо качество на пътните настилки. Докато през последните години делът на пътищата с добро състояние на пътната настилка в страната е

⁶ Коридор № 4: Дрезден/Нюрнберг – Прага – Виена – Братислава – Дьор – Будапеща – Арад – Букурещ – Констанца / Крайова – Видин – Враца – София – Солун / Пловдив – Хасково – Истанбул

около 40%, в община Банско той не пада под 90%. Добрата поддръжка на пътищата от РПМ в общината най-вероятно се дължи на факта, че Банско е притегателен туристически център. Що се отнася до област Благоевград, въпреки преобладаващите третокласни пътища качеството на пътните настилки за всяка от последните пет години е доста над средното за страната. По данни на АПИ към края на 2015 г. само 10,1% от републиканските пътища в областта и 0% от тези в община Банско са в лошо състояние, а в средно състояние са съответно 30,2% и 8,4%.

Източник: АПИ

5.2 Администрация и местни данъци

Администрация

Според оценката на самата общинска администрация в Банско, административното обслужване на местно ниво е отлично. Общината предоставя електронни услуги, като достига най-високата четвърта степен или т. нар. "транзакция". Официалното определение за четвъртата степен на електронните услуги е: "Гражданите и фирмите комуникират с администрацията по електронен път и обратно "он-лайн", като съществува механизъм за потвърждаване на действителността на транзакцията".

През последните години общината оценява като "отличен" и етапа на готовност за работа на "едно гише". Според дефиницията за отличен етап, „Има едно място за контакт и всички случаи се решават там, а достъпът се осъществява посредством множество канали – лично, телефон, интернет".

Община Банско получава и изключително висока оценка в "Рейтинга за активна прозрачност на органите на местното самоуправление" на Фондация "Програма Достъп до Информация" (ПДИ). Сравнителният анализ на този рейтинг показва, че община Банско попада в топ 5 сред органите на местно самоуправление в страната. Въпреки това общината може още да подобри работата си, както се вижда от индивидуалните оценки на ПДИ. Препоръките на ПДИ за достигане на максимално висок рейтинг са достъпни [тук](#).

Местни данъци и такси

Повечето местни данъци и такси в община Банско са по-ниски от средните за страната. В същото време, поради честотата на сделките с недвижими имоти, данъкът при възмездно придобиване на имущество е по-висок от средния за страната и всъщност е равен на този в столицата. Патентният данък за търговия на дребно също е относително висок, което може да се обясни с факта, че Банско е водеща курортна община.

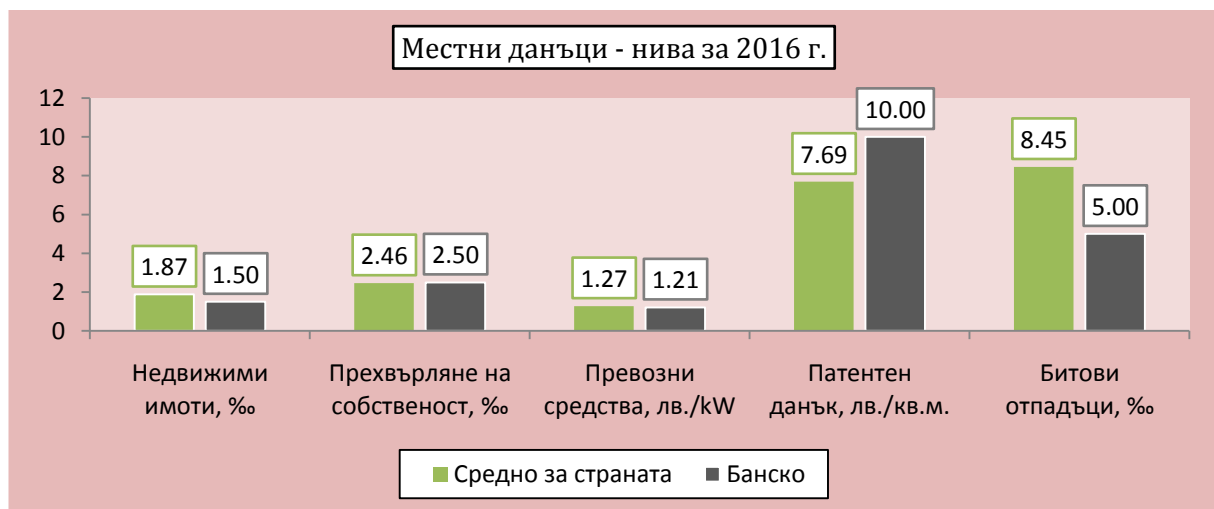
За данъка върху недвижимите имоти зададените граници по закон са от 0,1 до 4,5 промила, като данъчната ставка в повечето общини е основно в рамките от един до два промила, а най-често бива точно 1,5 промила, каквато е и стойността за Банско за всички години от разглеждания период.

Данъчната ставка върху възмездното придобиване на имущество, която по закон след 2007 г. е в границите от 0,1 до 3%, в най-много общини е 2%, а в Банско за целия период 2012-2016 е 2,5%.

Данъкът върху превозни средства в община Банско през разглежданите 5 години е винаги 1,21 лв/kW, като поставените граници в закона са от 1,10 до 3,30 лева за 1 kW. Всъщност долната граница съвпада с базовото ниво от 2007 г., тоест не е дадена възможност за намаление на данъка и може би затова 1,10 лв/kW е и най-често срещаната стойност сред общините в страната.

Патентния данък, който няма горна и долна граница по закон, в община Банско за всички години от периода е 10 лв/кв.м., като това е и най-често срещаното ниво за 2016 г.

Таксата за битови отпадъци в община Банско спада от 6 промила през 2012 г. на 5 промила през 2013 г. и задържа новото ниво до 2016 г. включително.

Източник: Отговори на общините на заявления по ЗДОИ (2012-2016)

В сравнение със средните за страната нива, в община Банско данъкът върху прехвърляне на собственост и патентният данък са по-високи от средните стойности за страната, а данъкът върху недвижими имоти, този върху превозни средства, както и таксата за битови отпадъци са по-ниски.

6. Перспективи за развитие

Развитието на община Банско стъпва върху традиционен установените сектори на местната икономика с водещо място за туризма, следван от промишлеността и селското стопанство. Във всяка от тези сфери има предизвикателства, които следва да бъдат адресирани, за да се осигури устойчивост и повишено благосъстояние.

По отношение на туризма общината следва да се фокусира в постигането на две основни цели:

- Допълнително развитие на зимния туризъм чрез подобрения в предлаганата услуга (в т.ч. достъпност до планината) и реализиране на завършен проект в град Добринище;
- Поставяне на сериозен фокус върху летния туризъм и възможностите за поддържане на висока икономическа активност в месеците извън зимния сезон.

Тези две цели са и в унисон със стратегическите документи на общината по отношение на туризма. Дебатът за развитието на зимния туризъм в град Банско е натоварен със сериозно социално напрежение през последните години, което донякъде ограничава възможностите пред общината. Допълнителното развитие на възможностите за зимен туризъм в град Добринище обаче са напълно открити и следва да се оползотворят.

Развитието на летния туризъм е особено важно за общината, тъй като именно той задава един целогодишен модел на работа и доходи от туризма, който, ако не се реализира, води до сериозен спад на икономическата активност през голяма част от годината, текучество и отлив на млади хора в дългосрочен план. Общината следва да продължи да полага максимално усилия за развитието на летния туризъм чрез подпомагане (било то финансово, логистично или идейно) на различни по характер събития и атракционни, както и активна рекламна кампания за популяризиране в страната и чужбина. Фокусът трябва да попадне в привличането на повече чуждестранни туристи през лятото, тъй като именно при тях е голямата сезонност, както и в удължаването на престоя на българските туристи.

В тези си усилия общината е хубаво да търси партньорството на местния бизнес, както в реализирането на един или друг проект, така и във финансирането на различни рекламни кампании. Към момента участието на общината във финансирането на тези дейности е обвързано със събрания туристически данък, което е добър механизъм, но може да бъде наградено с по-голямо участие и ангажираност на местния туристически бизнес.

Промишлеността е важен приоритет за общината, тъй като създава целогодишна заетост и е алтернатива на пълната зависимост от туризма. Следва да се положат усилия в три посоки:

- Създаване на подходящи условия и полагане на усилия за привличане на външни инвеститори в местната промишленост;
- Работа за по-дълбока обвързаност между местния бизнес и професионалните училища, в т.ч. инвестиции в материалната база на училищата, развитие на форми на дуално образование, партньорство при обучението на преподаватели и др.;
- Осъществяване на връзка между мебелната промишленост в общината и туризма.

По отношение на връзката между мебелното производство и туризма, общината следва да потърси възможни предприемачески решения с участието на мебелните фирми и местната занаятчийска камара. Възможни решения са създаването на занаятчийска улица/зона, където местните мебелни фирми да бъдат представени чрез различни сувенирни и автентични продукти - било то за постоянно или на фестивален принцип. Опит за подобни "фестивални" решения може да се почерпи от примери като "Капана фест" в Пловдив и "София диша" в София. Самото съществуване на подобна улица/зона и нейното промотиране са гарант за насочване на сериозен туристически поток в тази посока, който вече следва да бъде оползотворен от самите фирми.

В земеделието фокусът естествено попада върху животновъдството и трайните насаждения като най-добре представени отрасли на селското стопанство през последните години. Нарастващият поток от туристи в общината, в т.ч. през летните месеци, обуславя и добри перспективи за развитието на тези сектори, които могат да посрещат търсенето и да захранват местната туристическа индустрия.

Остава отворен въпросът с управлението на горите и на общинските земи, които към момента пустеят или са се залесили. По-активното използване на тези земи може да донесе ползи на общината, било то през по-високата икономическа активност или през по-ниски разходи за отопление на публичните сгради, ако се постигне споразумение за използване на дървесината. Наскоро приетият Стопански план за горите от община Банско, вследствие на направена инвентаризация на общинските горски територии, е стъпка в тази посока. Планът залага за цел именно *"да се постигне максимален качествен и количествен ефект от стопанската дейност, както от гледна точка на дървопроизводството, така и от използването на всички останали полезни функции на горите"*.

В заключение, основните предизвикателства пред община Банско са допълнителното развитие на зимния туризъм, в т.ч. в град Добринище, активизирането на летния туризъм с цел осигуряване на целогодишен ритъм на работа на туристическия бранш и обвързването на местната промишленост с туризма. Паралелно с това е желателно да се засили връзката между професионалните гимназии и предприятията, както и да се положат допълнителни усилия за привличането на чужди инвестиции в региона.

Методологически бележки

Пазар на труда

Тъй като коефициентът на безработица, изчисляван от Агенцията по заетостта (АЗ), допуска запазване на икономическата активност от времето на последното преброяване на населението (2011 г.) насам, той често подценява или надценява безработицата както на национално, така и на регионално ниво. Друга особеност на този коефициент е, че той се изчислява единствено на база регистрираните в бюрата по труда лица, което означава, **че не взема предвид лица, които активно търсят работа, без въщност да използват услугите на бюрата по труда.** Според последните данни на НСИ по-малко от половината безработни българи въщност установяват връзка с бюрата по труда, а болшинството разчитат на директната връзка с работодатели или на близки и приятели. Теоретично, това би трябвало да важи с още по-голяма сила за сравнително малка община като Банско. По-добра представа за реалното равнище на безработицата дава изследването „Наблюдение на работната сила” на НСИ, което обаче е непредставително на ниво община.

Поради тези причини, индикаторът, използван за оценка на състоянието и развитието на пазара на труда в община Банско, е **относителният дял на безработните лица.** Той се получава като броят на регистрираните безработни лица се раздели на цялото население в съответна възрастова група. И тук, както и при други индикатори, които се базират на броя на населението, ефектът от ревизията на демографските данни през 2011 г. оказва ефект. Тъй като за изчисляването на този индикатор се използва не икономически активното население, а общият брой на населението, **делът на безработните винаги е по-нисък от коефициента на безработица.**

Местни данъци и такси

В периода между април 2012 и юни 2016 г. ИПИ проведе 5 отделни изследвания на нивата на местните данъци и такси като част от проекта „Регионални профили: показатели за развитие”. За целта през пролетта на всяка година изпращаме **заявления по Закона за достъп до обществена информация (ЗДОИ)** до всички общини в страната. В обхвата на изследването влизат **пет вида данъци и такси:**

- данък върху недвижимите имоти - нежилищни имоти на юридически лица (‰)
- данък за прехвърляне на собственост (%)
- данък върху превозните средства и леките автомобили – с мощност над 74 kW до 110 kW (лв./kW)
- годишен патентен данък за търговия на дребно до 100 кв.м. търговска площ – при най-добро местонахождение на обекта (лв./кв.м.)
- такса за битови отпадъци – за нежилищни имоти на юридически лица (‰)

Годината 2007 е определена за базова, тъй като това е последната година, в която местните данъци и такси бяха еднакви за всички общини според Закона за местните данъци и такси. Оттогава нататък всяка община сама определя тези местни данъци или такси, като за някои от тях има законови лимити.

Туризъм

Данните предоставени от община Банско сериозно се различават от данните на НСИ. След 2013 г. разликите са по-малки, като причината е в различната методология

(различни форми се попълват) и в това, че НСИ показват данни само за местата за настаняване с над 10 легла. Това изключва някои стаи за гости и къщи за гости, които са разпространени в община Банско. Това е и причината броят на нощувките да е по-голям в статистиката на общината спрямо НСИ.

Преди 2013 г. обаче има огромно разминаване между данните, като по информация от община Банско механизмът за събиране на данните от страна на общината преди 2013 г. не е бил достатъчно добре организиран и е възможно да е имало някакви пропуски. Взимайки това под внимание, както и наличието на много по-разнообразна информация в масивите на НСИ, екипът реши да използва данните на националната статистика. Голямата разлика с общинските банки може да постави някои въпросителни единствено върху големия ръст в туризма в годините преди 2013 г. Всички други тенденции и заключение обаче (след 2013 г.) са напълно в унисон и с статистиката на общината.

Допълнителни данни

Списък на 20-те най-големи нефинансови предприятия по броя на заетите в тях
2014

ОБЩИНА БАНСКО

ЕИК	Име на компанията
202558290	АСТЕРА ПЪРВА БАНСКО ЕАД
131314377	ГАРДЕНИЯ ВВВ ООД
201794793	ГОФИНА ХОТЕЛ МЕНИДЖМЪНТ ЕООД
160074013	ЕМ ДЖИ ЕС ФАЙНЕНШЪЛ ЕООД
811100401	ЕТ ЗОРА КК ГЕОРГИ БОЯДЖИЙСКИ
131138511	ЗАВОД ЗА ТЕЛЕФОННА АПАРАТУРА АД
200562500	КРИСТЪЛ БАНСКО МЕНИДЖМЪНТ ООД
122003530	М.К.Д.ЕООД
131123468	МЕТАКСА ТЕКСТИЛ ЕООД
200081310	МИРАЖ ПРОПЪРТИ МЕНИДЖМЪНТ ООД
115808857	ПЕТКОВ СТИЛ ООД
200454147	ПИ ЕНД ПИ МАУНТИН ЕАД
811152145	ПИРИНСКА МУРА АД
121897433	РИВАЛ 5 ЕООД
121507545	САНАРА БУЛФЕСТ 97 ЕООД
175412702	СИГМА СКИ ЕООД
131170279	СТРАГИТЕ АД
202369208	ТУРИСТИЧЕСКИ МЕНИДЖМЪНТ ЕООД
131417313	ШЕЛБИ БЪЛГАРИЯ ЕООД
101156430	ЮЛЕН АД

Източник: НСИ